

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Zahraniční obchod České republiky

Kryštof Waage

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kryštof Waage

Provoz a ekonomika

Název práce

Zahraniční obchod České republiky

Název anglicky

Czech Republic's Foreign Trade

Cíle práce

Práce analyzuje vývoj hodnoty, teritoriální a komoditní struktury českého zahraničního obchodu. Jsou identifikovány nejvýznamnější změny v českém zahraničním obchodě ke kterým v průběhu posledních cca 20 letech došlo. V neposlední řadě je identifikována konkurenceschopnost jednotlivých agregací reprezentujících český zahraniční obchod a to ve dvou dimenzích – konkurenceschopnost ve vztahu k zemím EU a dále pak konkurenceschopnost ve vztahu ke "třetím zemím".

Metodika

- 1) Specifikace cílů
- 2) Vymezení teoretického zázemí, včetně literární rešerše vztahující se k vymezeným cílům
- 3) Sběr datových údajů sekundárního charakteru
- 4) Zpracování kvalitativní a kvantitativní analýzy
- 5) Vymezení nejvýznamnějších výsledků plynoucích z analýzy a jejich následná diskuse
- 6) Formulování závěrů vztahujících se k cílům bakalářské práce

Doporučený rozsah práce

40 – 50 stran

Klíčová slova

Zahraniční obchod, vývoj, hodnota, struktura, Evropská Unie, Česká republika, faktory, trend, vliv, změna

Doporučené zdroje informací

HINDLS, R. et al. Statistika pro ekonomy. Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6

NEUMANN, P., P. ŽAMBERSKÝ a M. JIRÁNKOVÁ. Mezinárodní ekonomie. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.

PLCHOVÁ, B. Zahraničně obchodní politika ČR v procesu asociace s EU. Praha, Vysoká škola ekonomická, 2001. ISBN 80-245-0195-3

SAMUELSON, P. A. Ekonomie. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1991, xl, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4

SVATOŠ, M. Zahraniční obchod. Grada Publishing a.s., 2009, 367 s. ISBN 9788024727080

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 11. 3. 2016

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 3. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Zahraniční obchod České republiky" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.3.2016 _____

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé práce panu doc. Ing. Luboši Smutkovi, Ph.D. za odbornou pomoc, cenné rady, za vstřícný přístup a poskytnuté informace, které mi pomohly při zpracování mé bakalářské práce.

Zahraníční obchod České republiky

Souhrn

Tato bakalářská práce analyzuje vývoj hodnoty, teritoriální a komoditní struktury českého zahraničního obchodu. Jsou identifikovány nejvýznamnější změny v českém zahraničním obchodě, ke kterým v průběhu posledních cca 20 let došlo. V neposlední řadě je identifikována konkurenceschopnost jednotlivých agregací reprezentujících český zahraniční obchod a to ve dvou dimenzích - konkurenceschopnost ve vztahu k zemím EU a dále pak konkurenceschopnost ve vztahu ke "třetím zemím".

Klíčová slova: Zahraniční obchod, vývoj, hodnota, struktura, Evropská Unie, Česká republika, faktory, trend, vliv, změna

The Czech Republic's Foreign Trade

Summary

This bachelor thesis analyses the development of territorial and commodity structure values of the Czech foreign trade. The most significant changes in the Czech foreign trade, which occurred during the last 20 years, are identified. Finally competitiveness of individual aggregations representing the Czech foreign trade is identified in two dimensions - in relation to the competitiveness of the EU countries and further competitiveness in relation to the rest of the world.

Keywords: Foreign trade, development, value, structure, European Union, The Czech Republic, factors, trend, impact, change

Obsah

2 Úvod.....	11
3 Cíl práce a metodika	12
3.1 Cíl práce.....	12
3.2 Metodika.....	12
4 Teoretická východiska	14
4.1 Zahraniční obchod.....	14
4.1.1 Mezinárodní obchod České republiky.....	14
4.1.2 Přímé zahraniční investice (PZI)	15
4.1.3 Historie EU	16
4.1.4 Změny před vstupem České republiky do Evropské Unie	16
4.1.5 Změny v zahraničním obchodu v prvních letech po vstupu	17
4.1.6 Globální finanční krize.....	17
4.1.7 Komoditní struktura	18
4.1.8 Teritoriální struktura	18
4.1.9 Konkurenceschopnost	19
4.1.10 Lafayův index	20
4.1.11 Matice BCG	20
5 Vlastní práce	22
5.1 Zahraniční obchod ČR.....	22
5.1.1 Obrat, vývoz a dovoz	22
5.1.2 Obchodní bilance	23
5.1.3 Komoditní struktura	24
5.1.4 Teritoriální struktura	28
5.1.5 Srovnání konkurenceschopnosti dle Lafayova indexu a matice BCG	34
6 Výsledky a diskuse	37
7 Závěr.....	39
8 Seznam použitých zdrojů	41
9 Přílohy	43

Seznam obrázků

<i>Obrázek č. 1 Vzorec Lafayova indexu.....</i>	<i>20</i>
<i>Obrázek č. 2 Schéma matice BCG.....</i>	<i>21</i>

Seznam tabulek

<i>Tabulka č. 1 - Procentuální podíl EU na českém vývozu a dovozu.....</i>	<i>19</i>
<i>Tabulka č. 2 - Zahraniční obchod ČR v MLD. Kč (1993 – 2014).....</i>	<i>22</i>
<i>Tabulka č. 3 - Obchodní bilance ČR v MLD. Kč v letech 1993 – 2014.....</i>	<i>24</i>
<i>Tabulka č. 4 - Vývoz v MLD. Kč v letech 1993-2014 podle tříd SITC.....</i>	<i>25</i>
<i>Tabulka č. 5 - Dovoz v MLD. Kč v letech 1993-2014 podle tříd SITC.....</i>	<i>26</i>
<i>Tabulka č. 6 - Podrobnější data u SITC třídy č. 7.....</i>	<i>26</i>
<i>Tabulka č. 7 - Celkový podíl na českém vývozu v procentech v letech 1993-2014 podle tříd SITC.....</i>	<i>27</i>
<i>Tabulka č. 8 - Celkový podíl na českém dovozu v procentech v letech 1993-2014 podle tříd SITC.....</i>	<i>28</i>
<i>Tabulka č. 9 - Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v procentech.....</i>	<i>28</i>
<i>Tabulka č. 10 - LFI index u tříd SITC v průběhu let 1993 – 2014.....</i>	<i>35</i>
<i>Tabulka č. 11 - LFI index trhu EU28 a trhu „třetích zemí“ v období 2004 – 2014.....</i>	<i>35</i>
<i>Tabulka č. 12 - LFI index u tříd SITC v průběhu let 2008 – 2014.....</i>	<i>36</i>
<i>Tabulka č. 13 - Průměrný podíl SITC tříd na celkovém vývozu ČR za období 1993-2014.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka č. 14 - Tempo přírůstku vývozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka č. 15 - Průměrné tempo přírůstku vývozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC.....</i>	<i>43</i>

Tabulka č. 16 - Průměrný podíl SITC tříd na celkovém dovozu ČR za období 1993-2014.....43

Tabulka č. 17 - Tempo přírůstku dovozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC.....44

Tabulka č. 18 - Průměrné tempo přírůstku dovozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC.....44

Seznam grafů

Graf č. 1 - Dovož a Vývoz s hlavními partnery ČR v roce 1993.....29-30

Graf č. 2 - Dovož a Vývoz s hlavními partnery ČR v roce 2006.....31

Graf č. 3 - Dovož a Vývoz s hlavními partnery ČR v roce 2012.....32

Graf č. 4 - Dovož a Vývoz s hlavními partnery ČR v roce 2015.....33-34

Graf č. 5 - Matice BCG z hlediska exportu dle tříd SITC.....34

1 Úvod

Zahraniční obchod a s ním spojené mezinárodní ekonomické vztahy patří mezi důležité předpoklady pro fungování většiny světových tržních ekonomik. Hospodářství České republiky je omezeno nedostatkem potřebných zdrojů a velikostí trhu, z toho důvodu je zahraniční obchod pro fungování ekonomiky ČR velmi důležitý.

Jeho významnost byla ještě více zdůrazněna po roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie. V tomto roce došlo k větší liberalizaci zahraničních vztahů a ČR získala spoustu nových příležitostí pro vývoj zahraničního obchodu zejména se zeměmi EU. Právě tyto události měli vliv na volbu tématu práce.

Předmětem bakalářské práce je analýza zahraničního obchodu ČR v období let 1993 až 2014. Časové rozmezí bylo vybráno tak, aby byly vystiženy vlivy 90. let, zejména transformační proces ekonomiky a rok 2004, o němž se dá hovořit jako o významném milníku českého zahraničního obchodu a ekonomiky všeobecně.

Práce je rozdělena na části, které pojednávají o dovozu, vývozu, obchodní bilanci, komoditní struktuře, teritoriální struktuře a konkurenceschopnosti ČR. V práci jsou popsány faktory zahraničního obchodu ČR, které jeho vývoj výrazně ovlivňovaly a doposud ovlivňují. Což znamená, že jsou charakterizovány třídy zboží dle rozdělení SITC a detailněji je zkoumána třída, která se na českém vývozu podílí nejvíce a je uvedeno její procentuální zastoupení. Zvláštní důraz bude kladen na charakteristiku vývoje obchodování s Evropskou unií. Také je zhodnoceno, zda vstup do EU nějak ovlivnil teritoriální složení českého dovozu a vývozu.

Další kapitola je věnována konkurenceschopnosti zahraničního obchodu ČR ve vztahu k EU a „třetím zemím“. Konkurenceschopnost českého zahraničního obchodu je analyzována pomocí matice BCG a Lafayova indexu.

V závěru jsou zhodnoceny veškeré zkoumané faktory v této práci z hlediska komoditní struktury, teritoriální struktury a konkurenceschopnosti.

K pochopení tématu, bylo nutné získat potřebné materiály o velikosti importu, exportu a hodnoty obchodních bilancí ve vztahu ke sledovanému období a výše uvedeným agregacím. K získání těchto údajů jsou použity databáze Českého statistického úřadu, které jsou veřejně dostupné v elektronické podobě na internetu. Jako další zdroje informací jsou použity zdroje literární a internetové, jejichž jmenný seznam je k nalezení na konci práce.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tato bakalářská práce analyzuje vývoj hodnoty, teritoriální a komoditní struktury českého zahraničního obchodu. Jsou identifikovány nejvýznamnější změny v českém zahraničním obchodě, ke kterým v průběhu posledních cca 20 letech došlo. V neposlední řadě je identifikována konkurenceschopnost jednotlivých agregací reprezentujících český zahraniční obchod a to ve dvou dimenzích - konkurenceschopnost ve vztahu k zemím EU a dále pak konkurenceschopnost ve vztahu ke "třetím zemím". K analýze konkurenceschopnosti je použita matice BCG a Lafayův index.

2.2 Metodika

Z časového hlediska je tato práce zaměřena na dobu od roku 1993 do roku 2014. Rok 1993 je zvolen záměrně, protože je prvním rokem existence samostatné České republiky a tak statistiky mezinárodního obchodu nejsou nadále ovlivňovány slovenskou ekonomikou. Práce se skládá ze tří hlavních částí. První částí je teoretické východisko, kde jsou poskytnuty veškeré teoretické informace, a tudíž je vytvořen relevantní základ pro praktickou část. Protože téma je poměrně nové, zdroje literatury jsou převzaty hlavně z internetu, ale odborná literatura je použita také k vysvětlení ekonomických teorií. Druhá část, nazvaná vlastní práce, je praktická část, jsou zde aplikovány teoretické poznatky na určité téma "Zahraníční obchod České republiky". V konečné třetí části je uvedena diskuze, kde jsou rozebrány podklady pro závěr a v poslední části práce jsou tyto podklady vyhodnoceny.

V první kapitole praktické části práce jsou jako hlavní ukazatele popisující mezinárodní obchod ČR použity objemy dovozu, vývozu, obratu a obchodní bilance zahraničního obchodu v miliardách korun (období 1993 – 2014). Je použit přístup tzv. přeshraničního pojetí ke zbožovým transakcím, kdy se vývozem z ČR rozumí fyzické překročení zboží přes hranice ČR do zahraničí. Dovozem se logicky rozumí moment překročení zboží hranice ČR ze zahraničí. Do exportu a importu jsou tedy započítávány i transakce nerezidentů na území ČR. Přeshraniční pojetí zahraničního obchodu vypovídá výhradně o fyzickém pohybu zboží přes hranice, nehledě na to zda se s ním v dané zemi dále obchoduje. Tyto údaje jsou mezinárodně srovnatelné a mohou sloužit jako ukazatel vývoje hodnoty obchodu (ČSÚ, 2015).

Dále je v rámci praktické části zpracována komoditní struktura ČR (období 1993 – 2014), rozdělená dle tříd SITC (Standard International Trade Classification).

- 0 - Potraviny a živá zvířata
- 1 - Nápoje a tabák
- 2 - Suroviny nepoživatelné s výjimkou paliv
- 3- Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály
- 4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
- 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené
- 6 – Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu
- 7 - Stroje a dopravní prostředky
- 8 - Průmyslové spotřební zboží

9 - Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné

Podrobnější zkoumání bylo provedeno u třídy č. 7 – Stroje a dopravní prostředky. Je zde uveden procentuální podíl každé divize na exportu a importu třídy č. 7.

Třída č. 7 tvořící nejvýznamnější část obchodu ČR je rozdělena na divize 71-79

- Divize 71 – Stroje a zařízení k výrobě energie
- Divize 72 - Strojní zařízení pro určitá odvětví průmyslu
- Divize 73 - Kovožpracující stroje
- Divize 74 - Stroje a zařízení všeobecně užívané v průmyslu
- Divize 75 - Kancelářské stroje a zařízení k automatickému zpracování dat
- Divize 76 - Zařízení k telekomunikaci, záznamu, reprodukci zvuku
- Divize 77 - Elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče
- Divize 78 - Silniční vozidla (včetně vznášedel)
- Divize 79 - Ostatní dopravní a přepravní prostředky

V další části je zpracována teritoriální struktura ČR, je zde uvedena tabulka č. 6 znázorňující procentuální podíl vývozu a dovozu nejvýznamnějších územních celků, se kterými ČR obchoduje. Vybráno je období 1993 – 2012, aby byly vidět trendy plynoucí ze vstupu ČR do EU. Dále jsou zde uvedeny grafy č. 1-5, které podrobněji mapují nejvýznamnější obchodní partnery ČR. Tyto grafy vypovídají o procentuálním podílu na českém dovozu a vývozu z hlediska konkrétních zemí. Zmapováno je období 1993 – 2015. Všechna potřebná data pro zpracování teritoriální struktury ČR jsou použita z Českého statistického úřadu, procentuální podíl jednotlivých zemí je vypočítán z celkových hodnot dovozu a vývozu ČR podle příslušných let. K porovnání jednotlivých období je provedena komparativní analýza.

V poslední kapitole praktické části je provedena analýza konkurenceschopnosti jednotlivých agregací ve vztahu k zemím EU a dále pak ve vztahu k „třetím zemím“. Je zde uvedena matice BCG analyzující jednotlivé třídy SITC z hlediska exportu a Lafayův index (LFI) udávající stupeň komparativní výhody tříd SITC v průběhu let 1993 – 2014 ve vztahu k celkovému obratu zahraničního obchodu ČR. Dále je pak zde uveden LFI index trhu EU28 a trhu třetích zemí udávající komparativní výhodu ve vztahu k celkovému obratu zahraničního obchodu ČR v letech 2004 – 2014. A v neposlední řadě jsou zde uvedeny LFI indexy jednotlivých tříd SITC znázorňující komparativní výhodu na trhu zemí EU28 ve vztahu k celkovému obratu zahraničního obchodu ČR v letech 2008 – 2014.

3 Teoretická východiska

V následující části je popsán Zahraniční obchod z pohledu různých autorů a je vysvětlen pojem přímé zahraniční investice. Zároveň je zmíněna historie EU a charakterizovány změny v zahraničním obchodě po prvním roce působení ČR v EU. Jsou zde poskytnuta teoretická východiska pro komoditní strukturu, teritoriální strukturu konkurenceschopnost. Vysvětleny jsou také principy matice BCG a Lafayova indexu.

3.1 Zahraniční obchod

Zahraniční nebo mezinárodní obchod lze charakterizovat jako výměnu zboží a služeb přes hranice států. Je to obvykle rozděleno na vývoz a dovoz. Vývoz je charakterizován zbožím a službami prodávanými mimo stát a dovoz je naopak zboží a služby přinesené a prodávané v daném státě ze zahraničí. Mezinárodní obchod se nyní stává důležitějším než kdy předtím, národy jsou více propojeny prostřednictvím obchodu se zbožím a službami, toky peněz a prostřednictvím vzájemných investic do jednotlivých států. Navíc, zahraniční obchod je zásadní pro malá hospodářství s nízkou rozmanitostí svých zdrojů (Krugman a Obstfeld, 1994). V úvahu přicházejí dva hlavní důvody pro mezinárodní obchod. První z nich je rozdíl mezi národy. Každá země může produkovat zboží a služby, které umí vyrábět relativně dobře a prodávat je, namísto toho, aby si každá země vyráběla všechno sama. Druhým důvodem je ekonomická úspora. Pokud každá země produkuje pouze omezené množství zboží, tak to může dělat účinněji. Také schopnost podniků učit se od sebe navzájem není výrazně omezena státními hranicemi (Feenstra, 1988), což dává firmám téměř neomezené možnosti na zkoumání svých výhod v rámci konkurenceschopnosti.

I když nikdo nepochybuje, že mezinárodní obchod je prospěšný, může to mít negativní dopad na určité skupiny lidí v rámci národa tím, že má silný vliv na distribuci příjmů, a to hned ze dvou důvodů. Za prvé, prostředky se nemohou pohybovat okamžitě nebo bez nákladů z jednoho odvětví do druhého. Za druhé, různá odvětví vyžadují různé faktory výroby a tak změna ve struktuře zboží, které země produkuje, sníží poptávku po některých výrobních faktorech a současně zvýší poptávku po jiných. (Krugman a Obstfeld, 1994).

3.1.1 Mezinárodní obchod České republiky

Podle zprávy ze společnosti HSBC „Česká republika je, především kvůli své geografické poloze v centru Evropy, vysoce závislá na obchodu. Asi 80 % jejího HDP připadá na obchod a z toho 90 % připadá na obchod s Evropskou unií.“ (HSBC 2010) Tato studie ukazuje, jak významný mezinárodní obchod pro českou ekonomiku je a do jaké míry jsou vývozy a dovozy České republiky orientovány do EU.

Další predispozice zahraničního obchodu ČR je velikost země. Protože Česká republika je relativně malá, tudíž musí zdejší společnosti hledat jiné způsoby, jak a kde prodávat své produkty. Hlavně z tohoto důvodu začali hledat zahraniční trhy s vyšším absorpčním potenciálem pro jejich výrobky. Kulturní podobnosti a společné historické vazby se sousedními zeměmi, jako jsou Rakousko, Německo, Polsko a Slovensko, vytvářejí dobré podmínky, aby byly domácí výrobky pozitivně vnímány, a tím pádem dobře přijaty zahraničními zákazníky. Vzhledem k dobré kvalitě výrobků, strategické

poloze České republiky a všech výše uvedených skutečností, lze zahraniční obchod ČR považovat za úspěšný a důležitý pro ekonomiku.

Ekonomické přínosy členství v EU byly jedny z důvodů, proč Česká republika do EU vstoupila. Mezi nejdůležitější patřil přístup k investicím v rámci jednotného trhu a případným dotacím z EU, např. Strukturální fondy nebo zemědělské dotace. Na druhé straně vstup do EU také znamenal mnoho problémů spojených s členstvím, s přijetím přísných a mnohdy nákladných předpisů a společných politik, s intenzivní konkurencí v rámci společného trhu, a tak dále.

Zahraníční obchod se obvykle měří pomocí makroekonomických ukazatelů, např. obchodní obrat (vysoký obrat je znamením, že investoři mají důvěru v konkrétní trh a aktivně do něj investují), vývoz ze země, dovoz do země a obchodní bilance (rozdíl mezi exportem a importem, pokud je rozdíl kladný, znamená to obchodní přebytek, je-li záporný, tak naopak obchodní deficit). Se vstupem do EU se očekává růst obchodního obratu, což ukazuje celkový stav na českém trhu a důvěru v české výrobky a služby.

3.1.2 Přímé zahraniční investice (PZI)

Přímé zahraniční investice je druh investic, kdy zahraniční společnosti investují přímo do firemních aktiv tuzemské společnosti. Subjekty, které tyto přímé investice provádí, obvykle mají významný vliv a kontrolu nad společností, do níž investují.

Přímé zahraniční investice jsou formou mezinárodní spolupráce, která rychle ovlivňuje český zahraniční obchod. Česká republika je jednou z nejúspěšnějších tranzitivních ekonomik v souvislosti s PZI. Významná část přílivu PZI je soustředěna v automobilových komponentech a tak většina z PZI má tendenci mířit do montážních hal a výrobních závodů. Toto může být způsobeno hlavně díky kvalifikované a relativně levné pracovní síle, která je v České Republice k dispozici. Většina zboží vyrobená v ČR je určena pro vývoz, protože český trh nemá dostatečnou poptávku (Czech Invest, 2013).

Podle Zahradníka a Jedličky (2006) bylo zavedení politiky investičních pobídek základní podmínkou, nezbytnou k obnovení české ekonomiky na počátku nového tisíciletí. Hlavně díky této politice začal příliv PZI do České republiky rychle růst. Dalším efektem investičních pobídek bylo zdůraznění konkurenční pozice ČR a tím i zvýšení prosperity. Česká obchodní bilance se zvyšovala také, v roce 2005 dosáhla přebytku, což vedlo ke vzniku deseti tisíc nových pracovních příležitostí. Příliv PZI měl vliv na strukturální změny, jako je rychle se zvyšující kvalita výrobního průmyslu, tudíž pracovní příležitosti vyžadovaly vyšší úroveň zkušeností a vzdělání, což vedlo k růstu mezd. PZI z EU pomohly vybudovat nové výrobní kapacity a moderní služby (bankovníctví, telekomunikace, doprava), tudíž se mnoho nadnárodních korporací (MNC) odstěhovalo z jiných zemí EU do České republiky. Například Volkswagen investoval 3,5 miliardy EUR do mladoboleslavské Škody Auto, což z ní udělalo jednu z největších českých firem, která zaměstnává více než 27 tisíc lidí. Česká republika se také stala, po Španělsku a Číně, třetím největším producentem německých vozů. Dále také Siemens a Lufthansa přestěhovali svou výrobu do České republiky (Barysch, 2006).

3.1.3 Historie EU

Evropská unie je hospodářská a politická unie, v současné době se skládá z 28 členských států nacházejících se v Evropě. Všechny členské státy jsou součástí jejího jednotného trhu, který zajišťuje volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Vlády jednotlivých zemí EU také přijmuli společnou legislativu v oblasti spravedlnosti, obchodu, zemědělství, rybolovu a regionálního rozvoje. Schengenský prostor, který zahrnuje 22 států EU a 4 státy, které nejsou členy EU, je oblast, kde byly zrušeny pasové a imigrační kontroly. Měnová unie s názvem eurozóna vstoupila v platnost v roce 2002 a dala svým členům právo používat euro jako svou společnou a jednotnou měnu.

Česká republika se stala členem Evropské unie dne 1. května 2004 spolu se sedmi dalšími zeměmi střední a východní Evropy (Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Slovensko a Slovinsko) a dvěma středomořskými státy (Kypr a Malta). Nicméně proces vstupu ČR začal mnohem dříve. Po změně režimu v roce 1989 se Česká republika musela podrobit významným politickým a hospodářským změnám. A tak po více než 40 letech centrálně plánované ekonomiky se stala demokratickou zemí s tržní ekonomikou a otevřela svému trhu nové možnosti.

3.1.4 Změny před vstupem České republiky do Evropské Unie

Mezinárodní obchod České republiky se vyvíjel v poměrně složitých podmínkách. Po revoluci v roce 1989 zahraniční obchod musel podstoupit řadu zásadních změn.

Přechod od centrálně plánované ekonomiky k tržní ekonomice byl proveden v rámci dlouhého a nepřetržitého procesu. V tomto období proběhl proces privatizace, kdy všechen státem vlastněný majetek byl postupně navrácen původním majitelům, mimo jiné také došlo k deregulaci ekonomiky a liberalizaci obchodu. Na druhou stranu i světová ekonomika po pádu železné opony procházela složitým evolučním vývojem. V těchto letech také probíhala liberalizace trhu v postkomunistických zemích a rozvíjející se ekonomiky států jako je Čína, Brazílie nebo Indie začaly růst a ovlivňovat celosvětový obchod. I přes všechny tyto změny v takovém prostředí lze říci, že mezinárodní obchod České republiky se po sametové revoluci vyvíjel vcelku dynamicky.

Předtím, než vstoupila Česká republika do Evropské unie, zde bylo mnoho sporů o dopadech na ekonomiku. Mnozí se obávali velkého růstu inflace, bankrotu českých firem v důsledku intenzivní konkurence, růstu nezaměstnanosti, poklesu ve výrobě, prudkého nárůstu cen potravin a zpomalení ekonomického růstu (Marek, 2009).

Nicméně jak již bylo řečeno, vstup České republiky do EU byl dlouhodobý proces, který začal mnoho let před samotným rokem 2004. V roce 1997 EU zrušila clo a většinu kvót pro dovoz z kandidátských zemí (výjimkou bylo jídlo a některé citlivé produkty a služby). Z tohoto důvodu začal exportní boom napříč zeměmi střední a východní Evropy. "Dlouho před členstvím země střední a východní Evropy obchodovali více s EU, než mnohé země EU obchodovali mezi sebou." (Barysch, 2006). Od počátku 90. let byla Česká republika vedoucí zemí mezi reformními zeměmi východní a střední Evropy, co se týče přijetí dalekosáhlých stabilizačních, liberalizačních a privatizačních programů. Díky přijetí pravidel a regulací EU se zlepšilo podnikatelské prostředí a nastal větší příliv PZI.

3.1.5 Změny v zahraničním obchodu v prvních letech po vstupu

Situace v Evropě po rozšíření EU v roce 2004 byla docela napjatá. Daňoví poplatníci ze „staré“ Evropy si stěžovali, že platí příliš mnoho kvůli novým východním členům. Tvrdili, že zruční pracovníci přicházející do jejich zemí z východu jim kradou pracovní místa a že "nespravedlivá" výše daní v nových členských státech je důvodem, proč jsou továrny v těchto zemích zavírány. Ovšem západoevropské země z tohoto rozšíření těžily také. Zatímco PZI ze západu na východ pomohly vytvořit tisíce pracovních míst v zemích střední a východní Evropy, západoevropským firmám se podařilo zůstat konkurenceschopné v globálním měřítku. Evropská integrace mezi východem a západem začala v době, kdy mnoho rozvíjejících se ekonomik jako je Čína a Indie začaly růst a vyvíjet celosvětový tlak na Evropskou patnáctku. Evropské společnosti tedy začaly outsourcingem některých náročných odvětví a začaly najímat pracovníky ze Střední a Východní Evropy, kde mzdy byly mnohem nižší. Tyto země byly také vhodné pro jejich blízkost, a protože přípravy na vstup do EU také změnilly jejich obchodní prostředí, podobalo se mnohem více tomu ze Západní Evropy. Takže zatímco některé pracovní pozice v továrnách se přestěhovaly do České republiky, mnoho pracovních míst ve výzkumu, designu a výrobě výrobků s vyšší přidanou hodnotou zůstala nebo dokonce byla vytvořena v bývalé Evropské patnáctce (Barysch, 2006).

Členství v EU, a tím i integrace ČR do jejího jednotného trhu mělo významný vliv na zahraniční obchod a investice. Jako člen, Česká republika musela zavést důležitá procedurální opatření týkající se obchodních transakcí. Byla přijata společná obchodní politika včetně jednotného vedení obchodních vztahů se třetími zeměmi, a to zejména prostřednictvím společného celního sazebníku a společných pravidel pro dovoz a vývoz. Přijetí společného celního sazebníku mělo za následek změnu cen u některých komodit (Marek, 2009). Od května 2004 zahraniční obchod velmi zesílil a toto zesílení se stalo jedním z nejdůležitějších dopadů vstupu ČR do EU. Díky tomu byl obchodní styk s novými i starými členskými státy mnohem jednodušší. Zjednodušení celních předpisů, odstranění všech zbývajících celních bariér, zrušení mnoha hraničních kontrol a harmonizace pravidel týkajících se DPH, vrátily podporu přeshraničním aktivitám a vedly k velkému "boomu" v mezinárodním obchodě (Barysch, 2006).

3.1.6 Globální finanční krize

„Globální finanční krize z let 2007-2009 byla bolestivá připomínka mnohostranné povahy krizí. Krize zasahují malé a velké země, stejně jako chudé a bohaté. Mohou mít domácí nebo zahraniční původ a pramení ze soukromého nebo veřejného sektoru. Přicházejí v různých podobách a velikostech, v průběhu doby se vyvíjí do různých forem a mohou se rychle šířit přes hranice. Také často vyžadují okamžitou a komplexní politiku reakce, volají po větších změnách ve finančních sektorech a fiskální politice a mohou vyžadovat globální koordinaci politik.“ (Claessens a Kose, 2013).

Finanční krize z let 2007-2008 je mnoha špičkovými ekonomy považována za nejhorší finanční krizi od Velké hospodářské krize v roce 1930 (Business Wire, 2009). Všem velkým finančním institucím hrozil kolaps a národní vlády musely pomoci svým bankám předejít jejich krachu. Následovaly poklesy na akciových trzích po celém světě. V Evropě to vyústilo v krizi eurozóny v roce 2009. I přesto, že Česká republika není součástí eurozóny, její ekonomika tím byla hluboce ovlivněna také. Podle Michaela Pomerleana

(2010) důvody, proč země střední a východní Evropy byly velmi zranitelné během krize, byly rozdíly ve finanční otevřenosti, což vedlo k přílivu kapitálu a zranitelnost vůči vnějším silám a síle jejich hospodářských politik.

Země střední a východní Evropy vstoupily do krize se všemi těmito zranitelnostmi. Příliv kapitálu byl větší v rozvíjející se Evropě před krizí a spadl mnohem výrazněji než v jiných rozvíjejících se světových ekonomikách. Dodržování pravidel EU a institucí České republiky a dalším rozvíjejícím se ekonomikám, které jsou členy EU, vlastně pomohlo zmírnit dopad krize, ale neochránilo je úplně (IMF, 2009). Například příliv kapitálu do bankovního sektoru hrál mnohem významnější roli v členských státech EU, než v nečlenských, protože členové mají silné bankovní vazby na vyspělé ekonomiky. Makroekonomické ukazatele, jako jsou velké současné schodky běžného účtu, rychlý růst úvěrů a zrychlení inflace, byly následně nejvíce zasaženy krizí. Nicméně podle zprávy HSBC (2010) krize skutečně pomohla českému hospodářství, i když bez pochyb měla vliv na poptávku po financování obchodu. Česká republika se spolu s Německem zotavila mnohem rychleji než zbytek EU.

I přes krizi je Česká republika v dnešní době jedním z nejrychleji rostoucích a rozvíjejících se trhů v Evropě, což se dá srovnávat pouze s Polskem. V podmínkách ročního přírůstku je ČR také jedním z nejdynamičtějším a nejvíce aktivních vývozců v celé EU.

3.1.7 Komoditní struktura

Komoditní struktura je zjednodušeně řečeno produkční či odvětvové zaměření zahraničního obchodu zkoumaného hospodářství, tzn. s čím, s jakými výrobky vstupuje daný stát na mezinárodní trhy. Když se jakékoliv hospodářství chce stát efektivní součástí mezinárodního obchodu, tak je klíčové, aby jeho komoditní struktura odpovídala danému trhu a zejména využívalo komparativní výhody, které má k dispozici. Nicméně samotné využití nestačí, je vhodné, aby se na ně úzce zaměřilo a profilovalo se na nich. Komoditní struktura českého zahraničního obchodu je popsána dle specifikace SITC. V rámci této specifikace je rozlišeno 10 základních tříd, které se dále dělí na divize. Divize pak lze dělit na skupiny a skupiny na podskupiny. V podskupinách je detailní typ zboží. Tyto třídy i divize již byly zmíněny v metodice této práce.

3.1.8 Teritoriální struktura

Teritoriální struktura zahraničního obchodu je pohled na zahraniční obchod dané země z hlediska územního rozdělení. Zjednodušeně se dá říci, s kým neboli s jakými územními celky v mezinárodním měřítku daná země obchoduje.

Jak lze pozorovat z tabulky č. 1 níže je Evropská unie nejvýznamnějším obchodním partnerem ČR. Obchodování v rámci EU, bez jakýchkoliv kvót, cel, norem, předpisů a jiných překážek, je pro ČR nespornou výhodou. Evropskou Unii tvoří včetně ČR k dnešnímu dni 28 členů.

• **Tabulka č. 1 – Procentuální podíl EU na českém vývozu a dovozu**

Rok	Export	Import
1999	88,1	77,6
2000	86,7	75,2
2001	87,3	74,7
2002	86,3	72,6
2003	87,8	71,8
2004	87,6	72,3
2005	85,9	71,6
2006	86,1	70,7
2007	85,7	70,8
2008	85,6	67
2009	85	66,8
2010	84,2	63,4
2011	83,2	63,9
2012	81,2	64,3
2013	81,2	65,3
2014	82,1	66,2
2015	83,3	65,2

Zdroj: vlastní zpracování dle dat z Českého statistického úřadu

Podíl EU na celkovém obrátu zahraničního obchodu ČR klesá. Podíl českého vývozu do EU klesl od roku 1999 o 4,8 % a podíl dovozu o 12,4 %. Nicméně klesající podíl zahraničního obchodu s EU je vnímán pozitivně, kvůli tolik potřebné diverzifikaci obchodních partnerů ČR. Hluběji je teritoriální struktura ČR zkoumána v praktické části práce.

3.1.9 Konkurenceschopnost

Konkurenceschopnost je podmínkou dlouhodobého a udržitelného růstu, tudíž je pro každou ekonomiku velice důležitá. Česká republika je země zaměřená zejména na export. Byly to zejména levná pracovní síla, investiční příležitosti a zeměpisná poloha, jenž přilákaly zahraniční kapitál spolu s moderními technologiemi do ČR v posledních 20 letech. Ze statistik je ovšem patrné, že v posledních letech cena pracovní síly roste, příliv investic se zpomaluje a kvůli dalším faktorům ztrácí ČR svoji konkurenceschopnost. Toto vyplývá i z výsledků měření provedených na univerzitě IMD (Institute for Management Development), která v rámci měření zahrnuje čtyři základní kritéria, kterými jsou kvalita státní správy, ekonomika země, kvalita podnikatelského prostředí a kvalita infrastruktury, a to jak základní, tak infrastruktury odvozené, jako je zdravotnictví, školství a podobně. IMD jde v měření celkem do hloubky, nicméně porovnává jen 60 států.

Mezinárodní konkurenceschopnost je schopnost země vytvářet srovnatelně více bohatství než ostatní země. Tato schopnost není jen výsledkem produktivity a ekonomické efektivnosti, nýbrž širokého spektra politických, sociálních, kulturních a vzdělanostních faktorů (Plchová, 2002).

Definice konkurenceschopnosti dle OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) – „Jedná se o schopnost společnosti, odvětví, regionů, národů a národních celků generovat relativně vysoké úrovně jak příjmů z výrobních faktorů, tak jejich využití na udržitelné úrovni za současného vystavení mezinárodní konkurenci“ (Durand, Simon, Webb, 1992).

3.1.10 Lafayův index

Lafayův index (LFI) měří komparativní výhodu či nevýhodu státu ve zboží. Je schopen srovnat obchodní bilanci s celkovou obchodní bilancí dané země.

V podstatě slouží k výpočtu míry komparativní výhody sledovaného státu u konkrétního zboží. Výpočet je proveden jako rozdíl mezi obchodní bilancí (export – import) daného zboží a celkovou obchodní bilancí sledované země váženou podílem zboží na celkovém zahraničním obchodě.

LFI znázorňuje komparativní výhodu ve srovnání s celkovou obchodní strukturou dané země. LFI index neměří komparativní výhodu ve vztahu k jiným zemím. Kladná hodnota LFI poukazuje na stupeň specializace daného zboží, záporná hodnota tedy logicky znázorňuje hodnotu komparativní nevýhody daného výrobky či položky.

- **Obrázek č. 1 – Vzorec Lafayova indexu**

$$LFI_j = 100 \left(\frac{X_j - M_j}{X_j + M_j} - \frac{\sum(X_j - M_j)}{\sum(X_j + M_j)} \right) \frac{X_j + M_j}{\sum(X_j + M_j)}$$

Zlomek udává poměr čistého vývozu dané položky vzhledem k obratu dané položky

Výraz udává poměr celkového čistého vývozu (za všechny položky) sledované země ku celkovému obratu zahraničního obchodu (za všechny položky) dané země

Vyjádřuje jaký je podíl obratu zahraničního obchodu položky na celkovém obratu (všech položek) sledované země.

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z AKES (2010)

3.1.11 Matice BCG

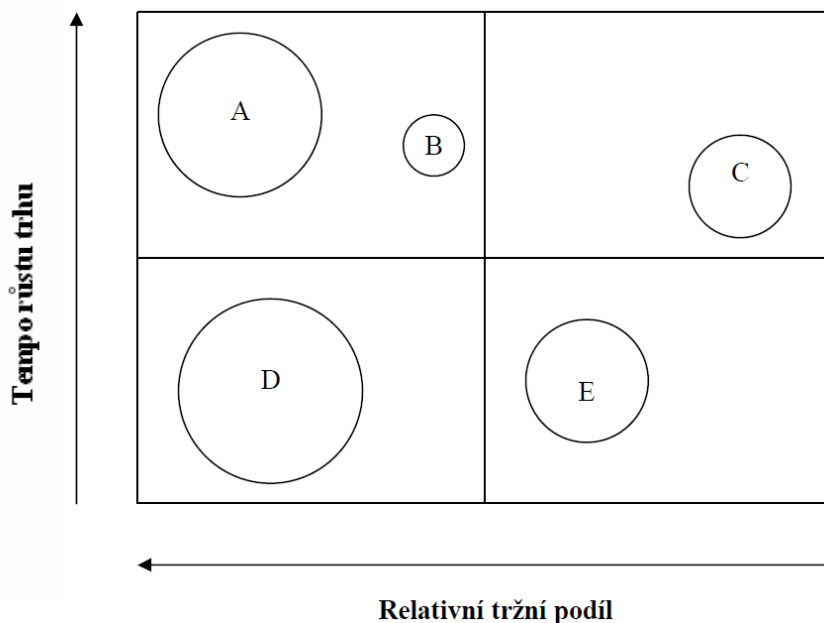
Matice BCG (Bostonská matice) je metoda, která pochází od poradenské firmy Boston Consulting Group (BCG), odtud také její název BCG matice nebo Bostonská matice. Používá se pro hodnocení portfolia produktů organizace při marketingovém a prodejním plánování. Její podstatou je hodnocení jednotlivých produktů a nalezení odpovědí na následující otázky:

- Které obory (resp. výrobky kterých oborů) rozvíjet?
- Které obory zachovat?
- Které obory utlumit či zlikvidovat?

Konstrukce Matice BCG je založena na dvou proměnných – míře růstu trhu a relativním podílu na trhu (tržní pozici). Základní myšlenkou uvedeného přístupu je předpoklad, že relativní podíl na trhu je přímo spojen se ziskovostí a míra růstu trhu s perspektivností a potřebou investic do rozvoje výrobků daného odvětví. Pak je možné identifikovat čtyři skupiny výrobků.

1. **Dojné krávy** – výrobky z oborů s malým tempem růstu trhu a vysokým podílem na trhu. Prodej těchto výrobků je vysoce ziskový a představuje hlavní zdroj příjmů firmy. Finanční prostředky, které plynou z dojných krav, jsou často reinvestovány do produktů z kategorie hvězd či otazníků, čímž se vytváří předpoklady pro další rozvoj produktového portfolia. U těchto produktů se předpokládá vysoký objem prodeje. Na obrázku č. 2 jsou vyobrazeny jako kruh D.
2. **Hvězdy** jsou typické vysokou mírou růstu trhu a vysokým podílem na trhu. Jde o výrobky se značnou perspektivou pro podnik, které však vyžadují vysoké investice na udržení jejich dobré pozice. Hvězdy jsou nejčastěji produkty, které se ve svém životním cyklu nachází ve fázi růstu. Přestože podniku přinášejí výrazné tržby, zisky jsou prozatím minimální. Na obrázku č. 2 jsou reprezentovány jako kruhy A a B.
3. **Problémové děti**, jinak také otazníky se vyznačují vysokou mírou růstu trhu a nízkým podílem na trhu. Tyto výrobky obvykle nemají jistou budoucnost, vykazují typicky záporné peněžní toky a vyžadují vysoké finanční zdroje k dosažení žádoucího podílu na trhu. Závisí na rozhodnutí podniku, zda bude do uvedených výrobků investovat či nikoli. Jedná se zejména o výdaje na reklamu, inovace a výzkum. Na obrázku č. 2 jsou znázorněny jako kruh C.
4. **Bídící Psi** se vyznačují nízkou mírou růstu trhu a nízkým podílem na trhu. Jsou to výrobky s malou perspektivou, přinášejí velmi malé zisky, obvykle mají záporný peněžní tok a většinou se nachází v konečném stádiu svého životního cyklu. U produktů z této kategorie je dobré zvážit, zda zvolit vhodnou strategii a vylepšit tak jejich postavení na trhu, nebo je z trhu stáhnout. Občas firmy udržují tyto výrobky v nabídce záměně, buď kvůli podpoře image, nebo z důvodu doplnění sortimentu, aby nedošlo k odlivu spotřebitelů. Na obrázku č. 2 představují kruh E.

- **Obrázek č. 2 – Schéma matice BCG**

Zdroj: Veber, J.: *Management* (2000)

4 Vlastní práce

Česká republika výrazně těží z integrace svého hospodářství s většími a bohatšími zeměmi ze západní Evropy od počátku roku 1990. Cíl vstoupit do EU posloužil jako vnější kotva pro reformy. Za méně než deset let se Česká republika spolu s dalšími zeměmi střední a východní Evropy dostala z post-komunistického chaosu ke spořádanému členství v EU. Tato část práce bude analyzovat nejvýznamnější změny zahraničního obchodu ČR, ke kterým došlo v posledních cca 20 letech. Zejména jak se změnila komoditní struktura, teritoriální struktura a konkurenceschopnost české ekonomiky.

4.1 Zahraniční obchod ČR

4.1.1 Obrat, vývoz a dovoz

Podle tabulky č. 2 lze jasně vidět významně se zlepšující trend mezinárodního obchodu České republiky. Obrat celkového mezinárodního obchodu, který se skládá jak z exportu, tak z importu měl vzestupný trend s největší meziroční změnou 28,7% a 25,6% v letech 1995 a 2000.

• Tabulka č. 2 – Zahraniční obchod ČR v MLD. Kč (1993 – 2014)

Rok	Vývoz	Dovoz	Obrat
1993	421,6	426,1	847,7
1994	458,8	498,4	957,2
1995	566,2	665,7	1 231,9
1996	601,7	754,7	1 356,4
1997	709,3	859,7	1 569,0
1998	834,2	914,5	1 748,7
1999	908,8	973,2	1 881,9
2000	1 121,1	1 241,9	2 363,0
2001	1 268,1	1 385,6	2 653,7
2002	1 254,9	1 325,7	2 580,5
2003	1 370,9	1 440,7	2 811,7
2004	1 722,7	1 749,1	3 471,8
2005	1 868,6	1 830,0	3 698,5
2006	2 144,6	2 104,8	4 249,4
2007	2 479,2	2 391,3	4 870,6
2008	2 473,7	2 406,5	4 880,2
2009	2 138,6	1 989,0	4 127,7
2010	2 532,8	2 411,6	4 944,4
2011	2 878,7	2 687,6	5 566,3
2012	3 072,6	2 766,9	5 839,5
2013	3 174,7	2 823,5	5 998,2
2014	3 628,8	3 199,6	6 828,5

Zdroj: Český statistický úřad

Navzdory nepříznivým podmínkám souvisejícím se změnou režimu se česká ekonomika vyvíjela mezi lety 1993 a 1994 poměrně rychle. K uspokojení rostoucí poptávky po zboží, zejména po vysoce kvalitním zboží, prudce vzrostl dovoz, zatímco vývoz nebyl v letech 1993 až 1996 tak výrazný. Potíže při prodeji českých výrobků v zahraničí byly způsobeny především stále nízkou konkurenceschopností české produkce, změnami ve vlastnictví firem (proces kupónové privatizace byl na svém vrcholu) a tím i nedokončením

restrukturalizace podniků. Kolaps RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci), který byl tradičním obchodním partnerem České republiky, je také považován za negativní faktor. To je důvod pro obrovské záporné saldo obchodní bilance ve výši -153 miliard Kč v roce 1996. Po tom se obchodní bilance postupně zlepšovala. V roce 2002 se schodek obchodní bilance posunul na hodnotu -70,8 mld. Kč a v roce 2004 dosáhla obchodní bilance pozitivních hodnot a obrátila se do přebytku. Ten byl způsoben především přílivem PZI, který je spojen s privatizací českých státních podniků a jejich následným předání zahraničním vlastníkům k řízení.

Vývoj zahraničního obchodu České republiky v průběhu prvního roku poté, co se stala členem EU lze charakterizovat významným meziročním nárůstem obchodní bilance a rychle rostoucím obratem zahraničního obchodu. Od vstupu do EU došlo k největší meziroční změně obratu zahraničního obrátu ČR v tom samém roce 2004, což činilo 23,5%. Avšak také došlo dvakrát k ročnímu poklesu obratu a to v letech 2002 a 2009 o -2,8% a -15,4%. Poslední a nejvýznamnější pokles lze přičíst důsledkům globální finanční krize, která vypukla v roce 2007 v USA. Tato krize ovlivnila hospodářství po celém světě a vedla v letech 2008-2012 ke globální recesi. V roce 2014 ČR zaznamenala historicky nejvyšší obrat zahraničního obchodu.

4.1.2 Obchodní bilance

Až do vstupu České republiky do EU v roce 2004 je dominance dovozu nad vývozem patrná z tabulky č. 3. V následujícím období (po přistoupení) vývoz převažuje nad dovozem. Nejhlubší obchodní bilance byla zaznamenána v roce 1996, kdy dovoz překročil vývoz o 153 miliard korun. Na druhé straně největší přebytek obchodní bilance v průběhu sledovaného období se vyskytl v roce 2014 a činil přes 429 miliard korun. Jinak neproduktivní rok 2009 také skončil v přebytku obchodní bilance ve výši 149,6 miliard korun. Při porovnání výkonnosti obchodu v roce 2009 s předchozím rokem klesl export o 13,5% (335 miliard Kč), ale klesl také import o 17,3% (417 miliard Kč), což způsobilo, že obchodní bilance vzrostla. V následujících dvou letech, 2010 a 2011 vzrostl vývoz o 18,4% a 13,3% a dovoz o 21,2% a 11,1%, v tomto pořadí, což bylo způsobeno postupným oživením trhu a podepsáním několika nových smluv.

• **Tabulka. 3 – Obchodní bilance ČR v MLD. Kč v letech 1993 – 2014**

Rok	Hodnota obchodní bilance
1994	-39,5
1995	-99,6
1996	-153,0
1997	-150,5
1998	-80,2
1999	-64,4
2000	-120,8
2001	-117,4
2002	-70,8
2003	-69,8
2004	-26,4
2005	38,6
2006	39,8
2007	87,9
2008	67,2
2009	149,6
2010	121,2
2011	191,1
2012	305,7
2013	351,2
2014	429,2

Zdroj: Český statistický úřad

Obchodní bilance je součástí běžného účtu, který ukazuje toky zboží, služeb a příjmů mezi rezidenty a nerezidenty a určuje otevřenost české ekonomiky vůči ostatnímu světu. Hlavním zdrojem deficitu není obchodní bilance, nýbrž bilance výnosů (čistý odliv primárních důchodů jako jsou mzdy, reinvestované zisky a zájmy v zahraničí).

Rozvoj mezinárodního obchodu pozitivně ovlivnil bilanci běžného účtu. Od roku 2005 byla obchodní bilance na vzestupu (s výjimkou roku 2008), ale došlo také k výraznému kolísání. Vysoký přebytek obchodní bilance během posledních dvou let lze vysvětlit poklesem dovozu. Rozhodujícím faktorem deficitu běžného účtu platební bilance je bilance výnosů, která je určena toky primárních důchodů mezi rezidenty a nerezidenty. Větší a větší roli v odlivu primárních důchodů hrály dividendy, které byly placené zahraničním vlastníkům, a tudíž snižovaly množství reinvestovaných zisků z přímých zahraničních investic. Přechod z reinvestic k vyplacení dividend představuje negativní trend, který přispěl k nižší úrovni investic do české ekonomiky. Rostoucí deficit bilance výnosů byl prakticky jedinou příčinou deficitu běžného účtu, protože tento deficit převážil pozitivní vliv obchodní bilance a bilance služeb.

4.1.3 Komoditní struktura

Tabulky č. 4 a 5 představují časový úsek v letech 1993-2014 a zobrazují vývoz a dovoz ČR, rozdělený podle tříd SITC. Díky takovému rozdělení lze získat základní přehled o výkonnosti země a je tak možné zjistit, která průmyslová odvětví mají zásadní význam pro českou ekonomiku. Je více než jasné, že třída č. 7 - Stroje a dopravní prostředky přispěla k dovozu i vývozu, nejvýznamněji během celého období. Následovaly třídy č. 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu, 8 - Průmyslové spotřební zboží a 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené, které měly také velký vliv na strukturu mezinárodního obchodu ČR. Další důležitou třídou, a to zejména v poslední době pro import, je třída č. 3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály široce používané pro těžkou průmyslovou výrobu v některých regionech.

Ačkoli export rostl rychleji než import, tak při bližším zkoumání lze zjistit, že pouze export strojů a dopravních prostředků rostl mnohem rychleji než import ze stejné třídy. Tato třída je zajímavá i svým podílem na celkovém dovozu a vývozu. Stroje a dopravní prostředky zvýšily svůj podíl na celkovém vývozu z 29,1 % v roce 1993 na 55,04 % v roce 2014. V případě dovozu byl jeho podíl v roce 1993 38,1 % ve srovnání s 43,3 % v roce 2014. S více než 50% podílem na celkovém vývozu je tato třída nejsilnější hnací silou českého zahraničního obchodu. Ostatní z 10 tříd SITC měly pomalejší relativní tempo růstu a některé z nich (hlavně třídy 0, 3, 4 a 5) měly ještě vyšší dovoz než vývoz.

• **Tabulka č. 4 - Vývoz v MLD. Kč v letech 1993-2014 podle tříd SITC**

Rok	Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
1993	25,1	4,6	24,2	23,2	1,0	37,6	126,1	122,6	56,8	0,4
1994	21,5	4,5	28,0	23,0	1,3	42,4	139,7	130,7	67,1	0,5
1995	27,6	4,6	29,5	24,5	0,9	52,9	182,6	171,3	71,6	0,5
1996	24,1	6,2	29,0	27,0	1,0	54,3	171,9	197,3	90,2	0,8
1997	26,4	9,2	29,1	27,1	1,1	63,5	193,1	264,0	94,8	0,8
1998	28,4	9,3	29,4	27,1	1,3	65,5	224,8	339,0	108,4	1,0
1999	26,3	7,8	34,3	26,5	1,0	66,9	236,7	385,4	123,0	0,9
2000	33,0	8,4	39,6	34,2	1,3	79,6	285,1	498,4	140,5	1,0
2001	34,4	8,7	38,6	38,2	1,4	81,9	309,1	599,7	154,8	1,3
2002	31,1	8,6	35,1	36,0	1,0	74,7	294,0	623,0	149,5	1,9
2003	36,4	8,2	38,4	39,4	1,0	80,6	316,4	687,2	161,5	1,8
2004	47,4	8,9	47,3	49,9	1,0	104,0	388,5	876,1	198,5	0,9
2005	61,1	10,6	47,2	57,4	1,8	119,0	406,3	949,2	215,6	0,5
2006	62,0	10,7	55,0	61,8	1,6	129,9	445,3	1 141,7	235,9	0,7
2007	71,9	14,5	64,9	67,5	2,1	144,2	501,1	1 343,4	269,0	0,8
2008	77,9	16,4	64,6	84,3	2,8	147,3	482,5	1 331,0	265,5	1,3
2009	73,9	16,2	57,5	77,6	2,9	136,4	376,4	1 145,5	250,2	2,0
2010	76,3	16,8	75,9	93,9	4,6	164,2	435,3	1 382,3	280,5	3,0
2011	91,4	17,1	80,9	109,6	4,8	180,2	507,8	1 576,3	307,2	3,5
2012	108,1	19,9	86,4	118,7	9,2	189,5	532,5	1 663,4	340,4	4,6
2013	116,1	22,6	84,8	97,0	9,2	202,5	550,4	1 710,9	374,0	7,2
2014	130,4	27,4	88,9	98,8	10,4	240,9	598,5	1 997,4	428,4	8,0

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z Českého statistického úřadu

S výjimkou roku 2009, ve kterém mnoho tříd utrpělo velký pokles, je celkový trend pozitivní. Všechny třídy SITC překonaly pokles způsobený globální finanční krizí a již v roce 2011 byly schopny převýšit úroveň výkonu z roku 2008. Je to však stále třída strojů a dopravních prostředků, která vede trend mezinárodního obchodu vzhůru. Spolu s třídou č. 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu, představovaly stroje a dopravní prostředky více než 71 % veškerého exportu v roce 2012. To ukazuje, do jaké míry je Česká republika závislá na produkci a většina z této výrobní kapacity se používá v jednom odvětví průmyslu, což by mohlo poškodit českou ekonomiku do budoucna. Na druhé straně třídy vytvářející největší deficit jsou č. 3 - Minerální paliva a maziva a č. 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené, což naznačuje závislost české ekonomiky na dovozu surovin nezbytných pro těžkou průmyslovou výrobu ČR.

• **Tabulka č. 5 - Dovoz v MLD. Kč v letech 1993-2014 podle tříd SITC**

Rok	Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
1993	24,1	4,0	21,2	40,4	1,4	47,5	70,5	162,2	52,9	1,8
1994	30,5	5,5	23,3	42,9	1,6	59,4	91,3	180,2	63,1	0,6
1995	37,1	5,3	29,7	52,4	2,0	78,6	134,2	247,1	78,7	0,6
1996	43,2	6,6	27,9	65,6	2,2	89,1	145,9	286,9	87,1	0,3
1997	44,4	9,0	32,2	74,5	2,1	105,4	166,8	330,1	95,0	0,3
1998	45,9	8,0	36,2	60,2	2,8	112,6	193,7	354,1	100,4	0,4
1999	45,9	7,9	31,0	65,3	2,5	119,7	205,0	383,3	112,2	0,3
2000	50,2	7,4	39,4	119,9	2,6	139,1	257,9	496,7	128,3	0,4
2001	53,7	7,3	40,0	125,7	3,1	151,0	280,1	584,4	139,9	0,3
2002	54,2	6,6	38,2	100,2	3,0	148,4	273,0	561,7	140,0	0,3
2003	57,1	7,5	41,0	107,8	3,8	164,4	289,8	616,3	152,7	0,4
2004	72,1	10,7	52,9	122,1	4,2	194,8	360,8	739,9	190,7	0,8
2005	81,6	11,8	51,4	167,6	3,6	201,5	374,3	736,9	200,0	1,3
2006	89,0	13,0	57,3	200,8	3,7	219,1	428,5	870,7	221,5	1,1
2007	102,9	15,7	58,3	191,3	3,3	248,5	500,2	1 028,0	241,7	1,3
2008	105,2	12,7	64,1	250,2	4,5	247,1	474,5	994,8	251,3	2,0
2009	106,9	13,5	44,8	184,0	5,5	222,6	351,0	821,2	237,3	2,3
2010	112,6	14,4	64,6	231,4	4,1	257,4	430,3	1 046,0	247,4	3,4
2011	123,2	16,3	80,1	286,2	5,9	293,7	490,1	1 126,9	259,5	5,6
2012	136,8	18,5	79,3	307,6	5,4	307,0	493,7	1 143,5	267,5	7,5
2013	145,8	19,8	78,3	292,3	6,8	323,0	505,7	1 156,4	285,6	9,7
2014	158,6	19,8	80,1	269,4	8,0	371,5	561,6	1 384,1	337,7	8,9

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z Českého statistického úřadu

Při bližším pohledu na třídu č. 7- Stroje a dopravní prostředky v tabulce č. 6 je patrné, že dvě podskupiny byly páteří vývozu a dovozu od roku 1993: 78- Silniční vozidla a 77- Elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče. V roce 2007 tyto dvě podskupiny společně dosáhly 47,6 % v exportu a 41,4 % v importu v této třídě. Co se týče vývozu, měla silniční vozidla více dominantní pozici s 30,7% podílem, zatímco nejvyšší podíl v dovozu měla elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče, což představovalo 21,1%.

• **Tabulka č. 6 – Podrobnější data u SITC třídy č. 7**

Třída 7 – Stroje a dopravní prostředky		Vývoz v %			Dovoz v %		
		1993	2007	2015	1993	2007	2015
71	Stroje a zařízení k výrobě energie	8,1	5,6	2,7	3,9	6,6	3,6
72	Strojní zařízení pro určitá odvětví průmyslu	13,2	5,8	2,5	17,8	6,5	2,4
73	Kovozpracující stroje	5,5	1,8	0,8	4,2	2,2	0,9
74	Stroje a zařízení všeobecně užívané v průmyslu	12,5	12,5	6,7	19,2	12,6	5,3
75	Kancelářské stroje a zařízení k automatickému zpracování dat	3,2	13,5	6,8	13	15,3	6,9
76	Zařízení k telekomunikaci, záznamu, reprodukci zvuku	1,7	10,7	5,5	7,3	13	6,4
77	Elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče	19,1	16,9	10	18,3	21,1	9,9
78	Silniční vozidla (včetně vznášedel)	29,9	30,7	19,7	14,1	20,3	9,7
79	Ostatní dopravní a přepravní prostředky	6,8	2,5	0,8	2,2	2,4	0,3

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z Českého statistického úřadu

Největší pozitivní rozdíl v exportu byl zaznamenán u podskupiny č. 75 - Kancelářské stroje a zařízení k automatickému zpracování dat a č. 76 - Zařízení k telekomunikaci, záznamu, reprodukci zvuku s nárůstem 3,6 % respektive 3,8 % za posledních 22 let. Naopak, největší pokles v roce 2015 byl zaznamenán u podskupiny č. 72- Strojní zařízení pro určitá odvětví průmyslu s rozdílem 10,7 % ve srovnání s rokem 1993. Přestože podskupina č. 78- Silniční vozidla zvýšila svůj podíl v roce 2007 pouze o 0,8 % a v roce 2015 prodělala pokles o 10,2 % ve srovnání s rokem 1993, tak je nepochybně i nadále nejdůležitějším průmyslovým odvětvím České republiky.

Co se týče dovozu, tak největší pokles v roce 2007, konkrétně o 11,3 %, byl zaznamenán v podskupině strojních zařízení pro určitá odvětví průmyslu a největší nárůst se projevil u dovozu silničních vozidel, a to ve výši 6,2 %. Následují zařízení k telekomunikaci, záznamu a reprodukci zvuku s nárůstem o 5,7% od roku 1993. Největší pokles v roce 2015 ve srovnání s rokem 2007 zaznamenala podskupina elektrických zařízení přístrojů a spotřebičů, konkrétně 11,2 %. Ve srovnání s rokem 1993 pak největší pokles, konkrétně o 15,4 %, prodělala podskupina č. 72.

První tři podskupiny lze charakterizovat jako stroje těžkého průmyslu a z tabulky výše uvedené je patrné, že celkový podíl těchto strojů na zahraničním obchodě ČR klesl. To je důkazem restrukturalizace zahraničního obchodu ČR a jeho posunu zaměření z těžkého průmyslu na výrobky s vyšší přidanou hodnotou.

Následující tabulky č. 7 a 8 znázorňují procentuální podíl jednotlivých tříd SITC na celkovém vývozu a dovozu ČR v letech 1993 – 2014.

• **Tabulka č. 7 – Celkový podíl na českém vývozu v procentech v letech 1993-2014 podle tříd SITC**

Rok	Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
1993	5,95 %	1,09 %	5,74 %	5,50 %	0,24 %	8,92 %	29,90 %	29,08 %	13,47 %	0,09 %
1994	4,69 %	0,98 %	6,10 %	5,01 %	0,28 %	9,24 %	30,45 %	28,49 %	14,63 %	0,11 %
1995	4,87 %	0,81 %	5,21 %	4,33 %	0,16 %	9,34 %	32,25 %	30,25 %	12,65 %	0,09 %
1996	4 %	1,03 %	4,82 %	4,49 %	0,17 %	9,02 %	28,57 %	32,79 %	14,99 %	0,13 %
1997	3,72 %	1,30 %	4,10 %	3,82 %	0,16 %	8,95 %	27,22 %	37,22 %	13,37 %	0,11 %
1998	3,40 %	1,11 %	3,52 %	3,25 %	0,16 %	7,85 %	26,95 %	40,64 %	12,99 %	0,12 %
1999	2,89 %	0,86 %	3,77 %	2,92 %	0,11 %	7,36 %	26,05 %	42,41 %	13,53 %	0,10 %
2000	2,94 %	0,75 %	3,53 %	3,05 %	0,12 %	7,10 %	25,43 %	44,46 %	12,53 %	0,09 %
2001	2,71 %	0,69 %	3,04 %	3,01 %	0,11 %	6,46 %	24,38 %	47,29 %	12,20 %	0,10 %
2002	2,48 %	0,69 %	2,80 %	2,87 %	0,08 %	5,95 %	23,43 %	49,65 %	11,91 %	0,15 %
2003	2,66 %	0,60 %	2,80 %	2,87 %	0,07 %	5,88 %	23,08 %	50,13 %	11,78 %	0,13 %
2004	2,75 %	0,52 %	2,75 %	2,90 %	0,06 %	6,04 %	22,55 %	50,86 %	11,52 %	0,05 %
2005	3,27 %	0,57 %	2,53 %	3,07 %	0,10 %	6,37 %	21,74 %	50,80 %	11,54 %	0,03 %
2006	2,89 %	0,50 %	2,56 %	2,88 %	0,07 %	6,06 %	20,76 %	53,24 %	11 %	0,03 %
2007	2,90 %	0,58 %	2,62 %	2,72 %	0,08 %	5,82 %	20,00 %	54,19 %	10,85 %	0,03 %
2008	3,15 %	0,66 %	2,61 %	3,41 %	0,11 %	5,95 %	19,50 %	53,81 %	10,73 %	0,05 %
2009	3,46 %	0,76 %	2,69 %	3,63 %	0,14 %	6,38 %	17,60 %	53,56 %	11,70 %	0,09 %
2010	3,01 %	0,66 %	3 %	3,71 %	0,18 %	6,48 %	17,19 %	54,58 %	11,07 %	0,12 %
2011	3,18 %	0,59 %	2,81 %	3,81 %	0,17 %	6,26 %	17,64 %	54,76 %	10,67 %	0,12 %
2012	3,52 %	0,65 %	2,82 %	3,86 %	0,30 %	6,17 %	17,33 %	54,14 %	11,08 %	0,15 %
2013	3,66 %	0,71 %	2,67 %	3,06 %	0,29 %	6,38 %	17,34 %	53,89 %	11,78 %	0,23 %
2014	3,59 %	0,76 %	2,45 %	2,72 %	0,29 %	6,64 %	16,49 %	55,04 %	11,81 %	0,22 %

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z Českého statistického úřadu

• **Tabulka č. 8 – Celkový podíl na českém dovozu v procentech v letech 1993-2014 podle tříd SITC**

Rok	Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
1993	5,66 %	0,94 %	4,98 %	9,48 %	0,32 %	11,15 %	16,55 %	38,07 %	12,41 %	0,42 %
1994	6,20 %	1,10 %	4,67 %	8,61 %	0,32 %	11,92 %	18,32 %	36,16 %	12,66 %	0,12 %
1995	5,57 %	0,80 %	4,46 %	7,87 %	0,30 %	11,80 %	20,16 %	37,12 %	11,82 %	0,09 %
1996	5,72 %	0,87 %	3,70 %	8,69 %	0,29 %	11,81 %	19,33 %	38,02 %	11,54 %	0,04 %
1997	5,16 %	1,05 %	3,75 %	8,67 %	0,24 %	12,26 %	19,40 %	38,40 %	11,05 %	0,03 %
1998	5,02 %	0,87 %	3,96 %	6,58 %	0,31 %	12,31 %	21,18 %	38,72 %	10,98 %	0,04 %
1999	4,72 %	0,82 %	3,19 %	6,71 %	0,26 %	12,30 %	21,07 %	39,39 %	11,53 %	0,04 %
2000	4,05 %	0,60 %	3,18 %	9,66 %	0,21 %	11,21 %	20,77 %	40 %	10,34 %	0,04 %
2001	3,88 %	0,53 %	2,89 %	9,08 %	0,23 %	10,90 %	20,22 %	42,18 %	10,10 %	0,03 %
2002	4,09 %	0,50 %	2,89 %	7,56 %	0,23 %	11,20 %	20,60 %	42,38 %	10,57 %	0,03 %
2003	3,97 %	0,53 %	2,85 %	7,49 %	0,27 %	11,42 %	20,12 %	42,78 %	10,60 %	0,03 %
2004	4,13 %	0,62 %	3,03 %	6,99 %	0,25 %	11,14 %	20,63 %	42,31 %	10,91 %	0,05 %
2005	4,46 %	0,65 %	2,81 %	9,16 %	0,20 %	11,02 %	20,46 %	40,27 %	10,93 %	0,08 %
2006	4,23 %	0,62 %	2,73 %	9,55 %	0,18 %	10,41 %	20,36 %	41,37 %	10,53 %	0,06 %
2007	4,31 %	0,66 %	2,44 %	8 %	0,14 %	10,40 %	20,92 %	42,99 %	10,11 %	0,06 %
2008	4,38 %	0,53 %	2,67 %	10,40 %	0,19 %	10,27 %	19,72 %	41,34 %	10,45 %	0,09 %
2009	5,38 %	0,68 %	2,26 %	9,25 %	0,28 %	11,20 %	17,65 %	41,29 %	11,94 %	0,12 %
2010	4,67 %	0,60 %	2,69 %	9,60 %	0,17 %	10,68 %	17,85 %	43,38 %	10,27 %	0,14 %
2011	4,59 %	0,61 %	2,98 %	10,66 %	0,22 %	10,93 %	18,24 %	41,93 %	9,66 %	0,22 %
2012	4,95 %	0,68 %	2,87 %	11,12 %	0,20 %	11,10 %	17,85 %	41,33 %	9,67 %	0,28 %
2013	5,17 %	0,71 %	2,78 %	10,36 %	0,25 %	11,45 %	17,91 %	40,96 %	10,12 %	0,35 %
2014	4,96 %	0,62 %	2,51 %	8,43 %	0,25 %	11,61 %	17,56 %	43,26 %	10,56 %	0,28 %

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z ČSÚ

4.1.4 Teritoriální struktura

Teritoriální struktura zahraničního obchodu České republiky je hlavním indikátorem odhalujícím, se kterými zeměmi má česká ekonomika nejsilnější vazby. Je to posouzeno vzhledem k hlavním skupinám zemí, jak je uvedeno v tabulce č. 9. Byly zvoleny čtyři roky se zhruba stejným časovým intervalem mezi sebou. Byly vybrány 2 roky před vstupem a 2 roky po vstupu do EU, aby byly vidět trendy s tím spojené. Z tabulky je patrné, že nejvíce významnými obchodními partnery České republiky byly vždy vyspělé tržní hospodářství s převažujícím podílem hospodářství z EU v čele s Německem. Dalšími velmi důležitými partnery byly evropské přechodové ekonomiky a rozvojové ekonomiky. Nejméně důležité byly mimoevropské země s přechodovým nebo státem řízeným hospodářstvím, ale toto se postupem času změnilo hlavně kvůli Číně.

• **Tabulka č. 9 – Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR v procentech**

Celkem	1993		2000		2006		2012	
	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz
	100	100	100	100	100	100	100	100
Vyspělé tržní hospodářství	84,8	84,9	92,3	84,9	91,8	82,9	91,1	80,1
<i>EU</i>	79,1	76,6	86,7	75,2	86,1	70,7	81,2	64,3
<i>Německo</i>	29	29,1	40,5	32,3	31,9	28,5	31,4	25,2
Rozvojové hospodářství	6,8	4,2	3,8	4,6	3,2	6,5	4,7	7,7
Evropské přechodové hospodářství	6,4	10,2	3,6	8	1	0,3	0,9	0,5
Ostatní	2	0,6	0,3	2,3	3,9	10,2	3,2	11,3
<i>Čína</i>	1,7	0,5	0,2	2,2	0,4	6,1	1,1	11,1
Nespecifikováno	0	0,1	0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,4

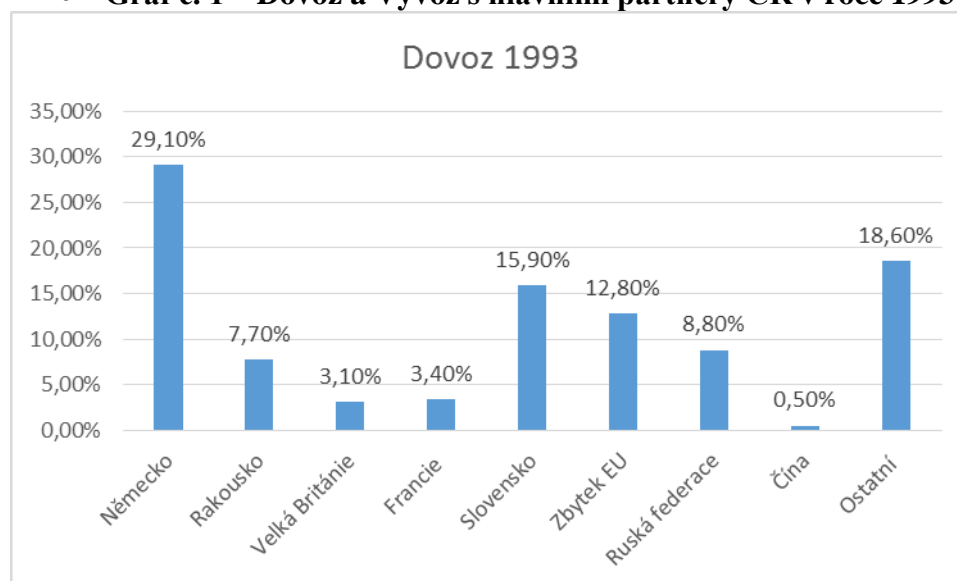
Zdroj: vlastní zpracování podle dat z Českého statistického úřadu

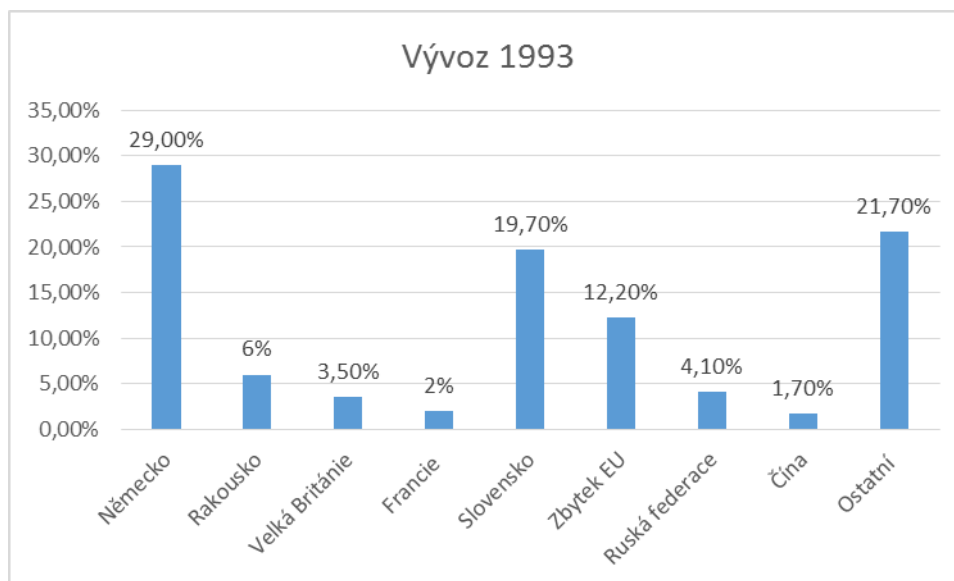
V roce 1993 obsazovaly rozvinuté země téměř 85 % z celkového vývozu a dovozu. Jak se ČR dostávala blíž ke vstupu do EU v roce 2000, tak vzrostl vývoz u rozvinutých zemí na 92,3 %, zatímco dovoz zůstal stejný. Dva roky po vstupu do EU se export do rozvinutých zemí snížil o 0,5 % a import o 2 % oproti roku 2000. Nicméně pozice států EU na celkovém zahraničním obchodu ČR se postupně mění. I přesto, že EU je stále hlavním odběratelem českého vývozu a zároveň i hlavním dovozcem do ČR, se situace za posledních pár let začala mírně obracet. Podle tabulky č. 9 se vývoz snížil z 86,1% v roce 2006 na 81,2 % v roce 2012 a u dovozu byl zaznamenán podobný pokles ze 70,7 % na 64,3 %. Současný klesající trend může mít několik vysvětlení. Globální finanční krize, která tvrdě zasáhla EU, mohla hrát v tomto důležitou roli, kvůli tomu nemusel být dostatek času k plnému obnovení minulých výsledků. Dalším vysvětlením může být, že čeští vývozcí a dovozci začali brát v úvahu výhody globálních příležitostí a přesunuli své preference spíše na východní (asijské) trhy s vyšším absorpčním potenciálem, větší velikostí a rychlejším hospodářským růstem.

Nejvýznamnějším obchodním partnerem České republiky bylo a stále zůstává Německo, které se v roce 2000 podílelo ze 40,5 % na veškerém vývozu ze skupiny vyspělých zemí a 32,3 % na veškerém dovozu z téže skupiny. Avšak v roce 2012 jeho podíl na zahraničním obchodě ČR klesl, a to hlavně ve prospěch Číny, jejíž podíl na světových trzích prudce roste v průběhu posledních dvou desetiletí. Z mimoevropských zemí to bylo Čína, která se ujala vedení, a pouze z 0,5 % v roce 1993 se jí podařilo zvýšit svůj podíl na dovozu do ČR na 11,3 % v roce 2012, a tak se stala jedním z nejdůležitějších dovozních partnerů České republiky v dnešní době. U rozvojových trhů došlo k posílení dovozu ze 4,2 % na 7,7 %, naopak vývoz oslabil z 6,8 % na 4,7 % v roce 2012. Evropská přechodová hospodářství zaznamenala výrazný pokles ve vývozu i dovozu, ale to je pravděpodobně dáno přijetím většiny evropských zemí s přechodovým hospodářstvím do EU v roce 2004. Tím pádem se počítají mezi obchodní partnery EU.

Bližší informace o hlavních obchodních partnerech ČR z let 1993 - 2015 lze nalézt v grafech č. 1,2,3 a 4.

• **Graf č. 1 – Dovož a Vývoz s hlavními partnery ČR v roce 1993**

Zdroj: vlastní zpracování dle dat z Českého statistického úřadu

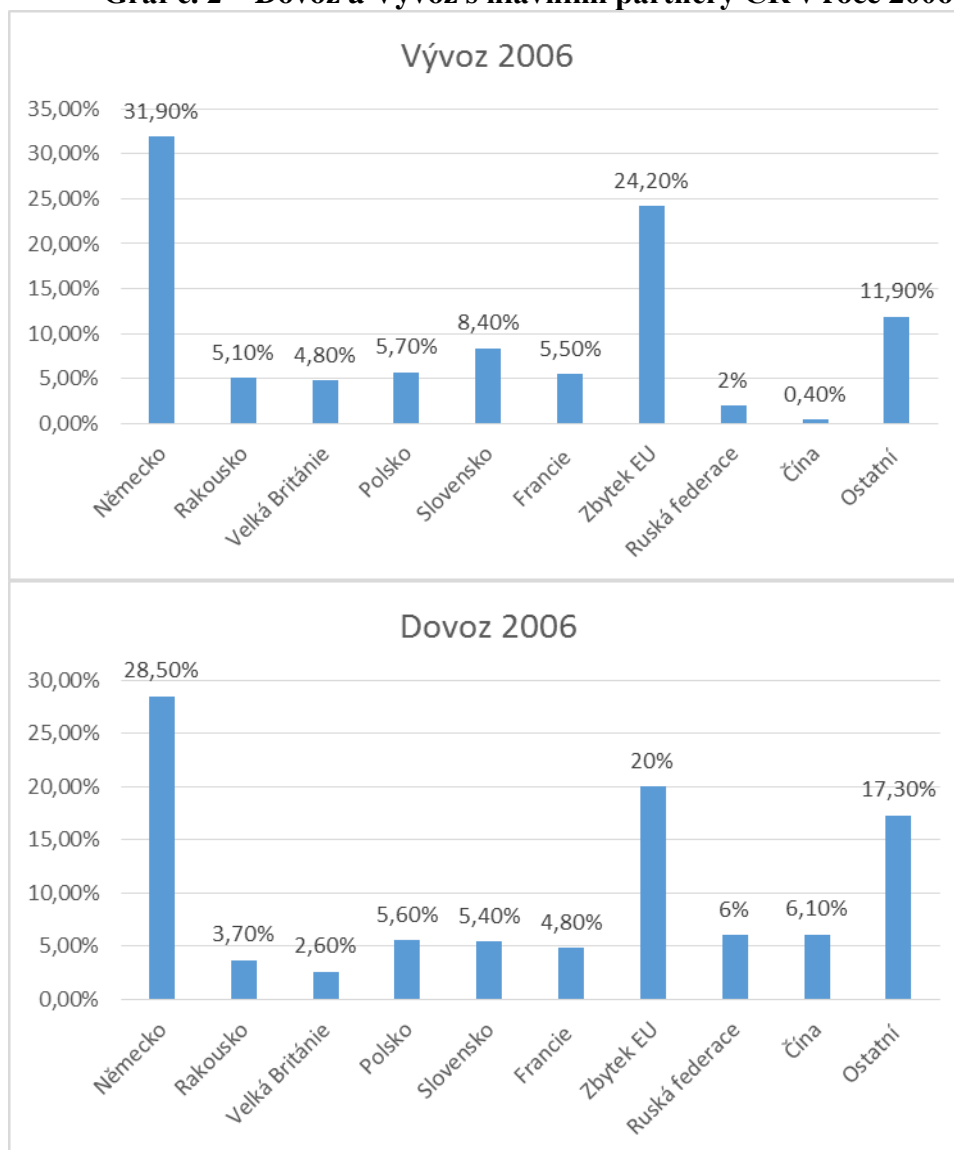
Z grafu č. 1 je patrné, že již v roce 1993 byla většina zahraničně obchodních vztahů ČR realizována v rámci EU. Z celkového vývozu České republiky představovala EU 52 % a z celkového dovozu 56,1 %. Nejvíce dominantní pozici jakožto jednotlivý stát mělo Německo s 29 % veškerého vývozu a dovozu (zhruba třetina zahraničního obchodu ČR). Tuto pozici si s malými výkyvy udržuje Německo i v dnešní době. Druhé místo s objemem 19,7 % u vývozu a 15,9 % u dovozu zaujala sousední země Slovensko, která je také tradičním obchodním partnerem ČR. Na třetím místě z hlediska vývozu se umístil další z českých sousedů Rakousko s celkovým objemem ve výši 6 % v roce 1993. Nicméně třetí pozici, pokud jde o dovoz, zaujala Ruská federace. 8,8 % zboží bylo dovezeno z Ruska, což mohlo být způsobeno stále silnými vazbami s touto zemí z dob komunistické éry a nezralostí českého zahraničního obchodu poměrně brzy po sametové revoluci. Od té doby česká vláda aktivně podporovala posun zahraničního obchodu od bývalých sovětských zemí k zemím EU ve snaze zlepšit svoji pozici pro vstup do EU. Zbytek zemí EU se společně podílel 12,2 % na veškerém vývozu v roce 1993. Mezi nejvýznamnější po Německu a Rakousku patřily Velká Británie, Francie a Itálie. Co se týče dovozu do České republiky v roce 1993, byly předními zeměmi EU po Německu a Rakousku Francie, Velká Británie a Itálie. Ostatní země EU se podílely na celkovém dovozu objemem 12,8 %. Čína v roce 1993 hrála zcela nevýznamnou roli s podílem ve výši 1,7 % na vývozu ČR a 0,5 % na dovozu.

Situace se v roce 2006, dva roky po vstupu České republiky do Evropské unie, dramaticky změnila. Jak lze vidět na grafu č. 2, tak všechny země EU (27) představovaly více než 85 % vývozu ČR a 70 % dovozu. To bylo ovlivněno vstupem 7 dalších evropských přechodových hospodářství do EU v roce 2004, včetně Slovenska a Polska, které tradičně patřily ke skupině nejdůležitějších obchodních partnerů ČR.

Nicméně, podíly na dovozu a vývozu, které tyto země měly v roce 1993, se v roce 2006 hodně změnily. Německo zůstalo nejdůležitějším českým obchodním partnerem a objem vývozu se dokonce zvýšil téměř o 3 %. Dovoz z Německa mírně klesl, ale pouze o 0,6 % oproti roku 1993. Na druhém místě, pokud jde o vývoz je stále Slovensko, ačkoli objem vývozu v roce 2006 činil jen polovinu z toho co v roce 1993. To by mohlo být jedním z dopadů úsilí vlády ČR snížit objem obchodovaných komodit se zeměmi bývalého

Sovětského svazu a vytvořit silnější vazby se zeměmi EU. Překvapivé je, že druhý největší dovozce do České republiky není žádná ze zemí EU, ale stala se jím Čína a zůstala jím až do současnosti. Hospodářský rozmach Číny začal kolem roku 2002 a Čína je od té doby jedním z největších exportérů světa.

• **Graf č. 2 – Dovoz a Vývoz s hlavními partnery ČR v roce 2006**

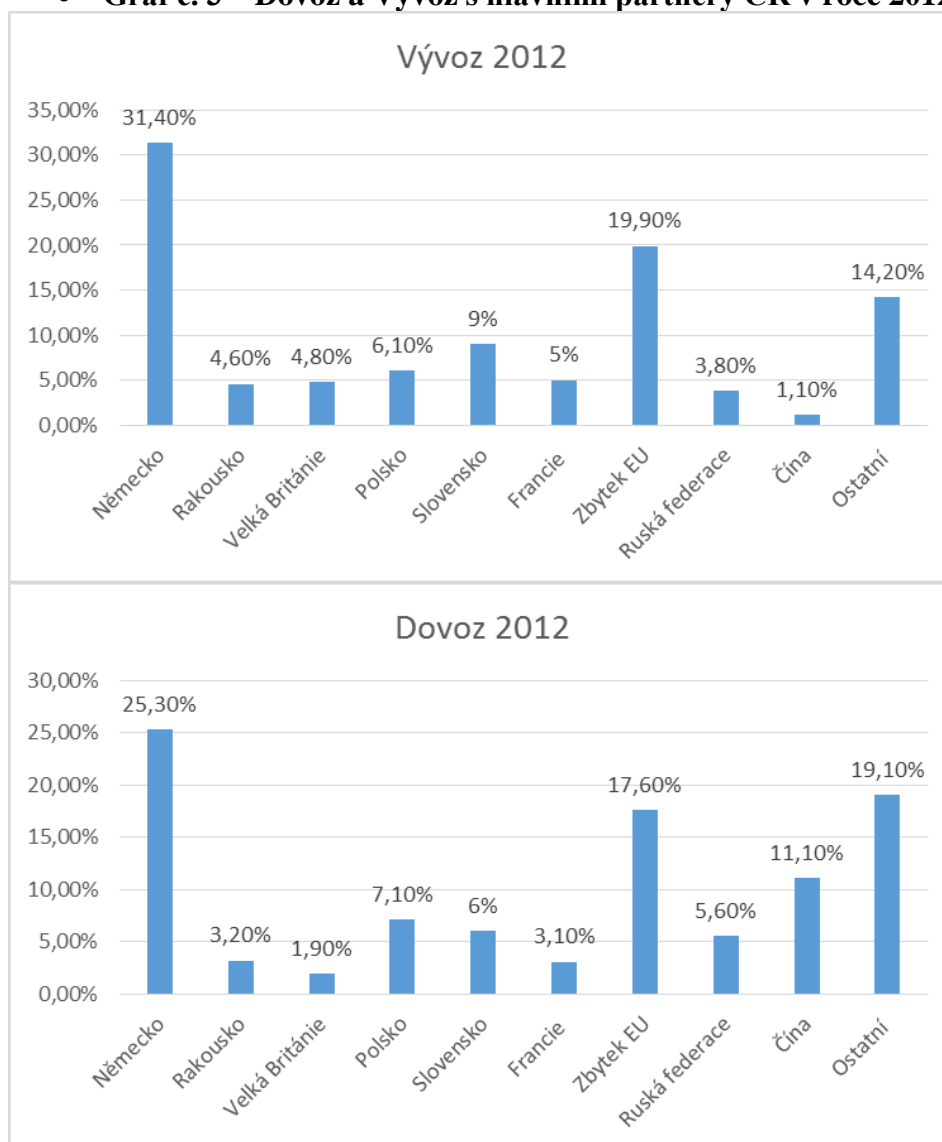
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Českého statistického úřadu

Mezi další významné exportní partnery po vstupu ČR do EU patřily Polsko, Francie, Rakousko a Velká Británie s 5,7%, 5,5%, 5,1% a 4,8% podílem na veškerém vývozu, z čehož lze pozorovat zlepšení o zhruba 2-3% oproti roku 1993. Je také patrné, že vývoz do ostatních zemí EU stoupl o polovinu od roku 1993 a procento veškerého dovozu z EU se zvýšilo také. Francie poté představuje 4,8 % z celkového dovozu, Polsko 5,6 %, Rakousko 3,7 %, Slovensko 5,4 % a Velká Británie 2,6 %. V případě Slovenska a Rakouska byl podíl na českém dovozu nižší než v roce 1993, nicméně zbytek zemí EU tento deficit vynahradil zhruba 7% zvýšením podílu na celkovém importu. V roce 2006 ČR vyvezla méně zboží

také do Ruska, ale dovoz z Ruska byl stále poměrně vysoký, činil 6% z celkového dovozu. Export do Číny klesl dokonce o 1,3 % v roce 2006 na nevýznamných 0,4 %.

Z grafu č. 3 jsou viditelné současnější trendy českého mezinárodního obchodu a některé změny, ke kterým došlo ve srovnání s rokem 2006. Je překvapivé, že celkový podíl zemí EU a států s vyspělým hospodářstvím na zahraničním obchodě se snížil. Mohlo by to být způsobeno především rostoucím významem Číny, která od roku 2006 zvýšila svůj podíl na dovozu do ČR o 5 %, čímž dokazuje, že se skutečně stala jedním z nejvýznamnějších dovozců po celém světě. U exportu do Číny byl zaznamenán pouze 0,5% nárůst. V Číně jakožto druhé nejlidnatější zemi světa lze nalézt velký tržní potenciál, má druhé největší hospodářství a druhou největší paritu kupní síly.

• **Graf č. 3 – Dovož a Vývoz s hlavními partnery ČR v roce 2012**

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Českého statistického úřadu

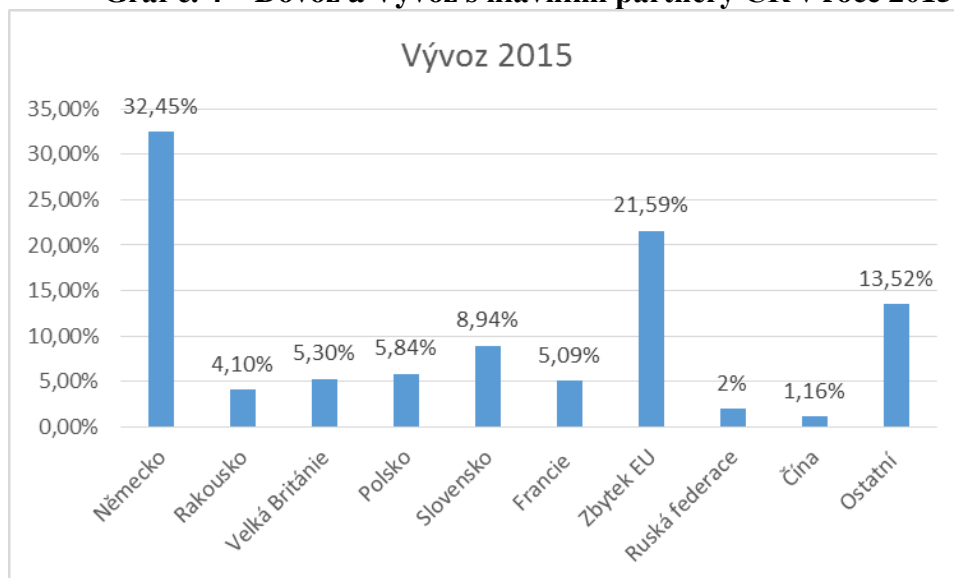
Německo i nadále zůstává největším obchodním partnerem ČR ve vývozu i dovozu, i přes mírný pokles ve srovnání s rokem 2006. Na druhém místě co se týče vývozu, je stále Slovensko, kde se podíl dokonce trochu zvýšil. Česká republika vykázala mírný pokles u

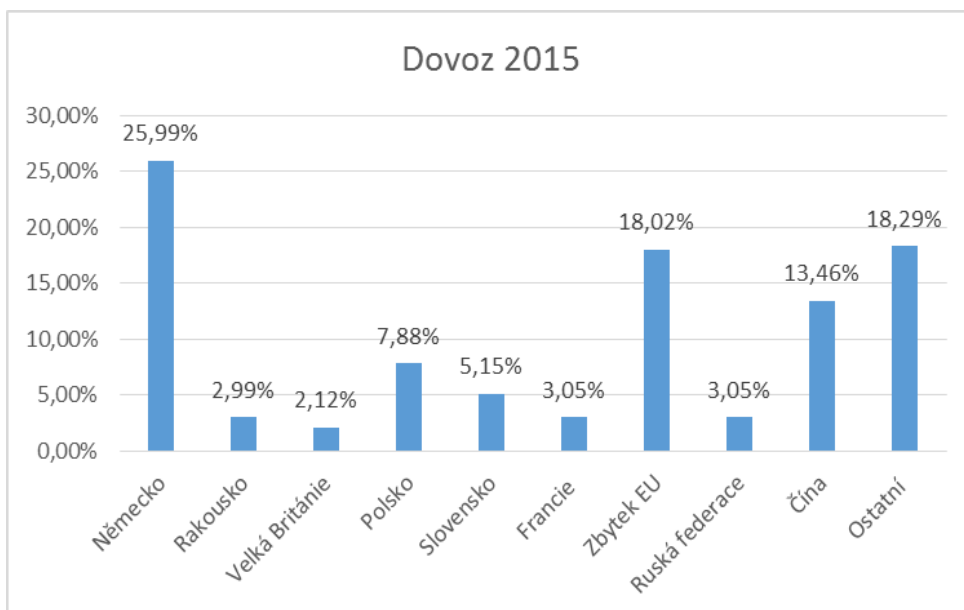
vývozu do ostatních zemí EU uvedených v grafu č. 3 a stejná situace platí i pro vývoz do zbytku EU. Jen Velké Británii se podařilo udržet svoji pozici. Pokles objemu obchodovaných komodit s EU, byl s největší pravděpodobností způsoben dopady globální finanční krize, které se nejvíce podepsaly zejména na Eurozóně. Na druhé straně, objem obchodovaných komodit s asijskými zeměmi a Evropským sdružením volného obchodu (ESVO), které nebyly postiženy krizí jako Eurozóna, se zvýšil. Dokonce i vývoz do Ruské federace vzrostl o téměř 2 %.

Celkový dovoz ze zemí EU od roku 2006 nicméně klesl, téměř o 7 %. Všechny země kromě Slovenska a Polska zaznamenaly pokles dovozu do České republiky v roce 2012, stejně jako Ruská federace a její podíly byly převzaty jinými zeměmi mimo EU, zejména státy s rozvíjejícími se trhy. To vše může být důsledkem světové finanční krize, která zasáhla některé země více než ostatní.

Při pohledu na graf č. 4 lze jasně vidět, že Německo stále zůstává hlavním obchodním partnerem, zaujímá největší procentuální zastoupení v teritoriální struktuře dovozu i vývozu ČR. Na druhém místě, co se týče českého exportu se stejně jako v roce 2012 umístili slovenští sousedé. Na místě třetím zůstalo Polsko, které si o 0,26 % pohoršilo. Z grafu českého importu v roce 2015 lze vidět, že čínský dovoz do ČR výrazně posílil, konkrétně o 2,36 % oproti roku 2012. Polsko si udrželo své třetí místo se 7,88 % a Slovensko si zachovalo místo čtvrté s 5,15 %. Celkový dovoz z EU se oproti roku 2012 zvedl o 1 %. Český vývoz do EU také zaznamenal posun o 3 %.

• **Graf č. 4 – Dovozy a Vývozy s hlavními partnery ČR v roce 2015**

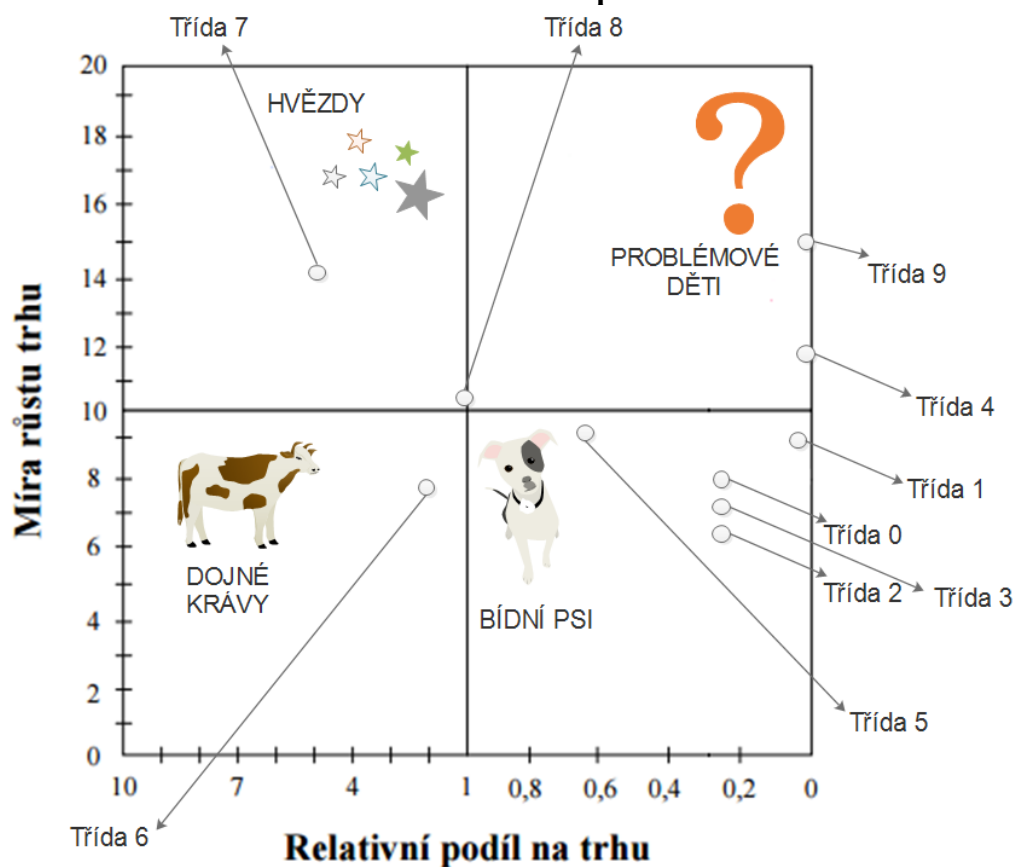

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Českého statistického úřadu

4.1.5 Srovnání konkurenceschopnosti dle Lafayova indexu a matice BCG

- **Graf č. 5 – Matice BCG z hlediska exportu dle tříd SITC**

Zdroj: vlastní zpracování, podklady k matici jsou uvedeny v příloze

Při pohledu na graf č. 5 lze jasně vidět, že zboží s vysokým tempem růstu a relativně velkým podílem na celkovém vývozu ČR pochází z třídy 7. Třída č. 6 se umístila v kategorii dojně krávy, což znamená, že vytváří značné množství finančních prostředků, které je možno investovat do rozvoje ostatních tříd. Za zmínku také stojí třída č. 8 – Průmyslové spotřební zboží, která se s průměrným tempem přírůstku 10,1 % (viz. Přílohy) a průměrným podílem na celkovém vývozu ČR 11,65 % (viz. Přílohy) umístila kategorii hvězdy. Naopak neperspektivní, vykazující nízký podíl a mající relativně nízký podíl na českém vývozu jsou třídy č. 0, 1, 2, 3 a 5. V kategorii problémové děti se umístily třídy č. 4 a 9, které mají vysoké průměrné tempo přírůstku, ale naopak relativně nízký podíl na celkovém českém vývozu.

Na zpracovanou matici BCG navazuje analýza zjevné komparativní výhody, a to jak z hlediska obchodování na trhu zemí EU28, tak i z hlediska zbytku světa. Analyzována je konkurenceschopnost tříd SITC 0-9, a to prostřednictvím již zmíněného LFI indexu.

• **Tabulka č. 10 - LFI index u tříd SITC v průběhu let 1993 - 2014**

Třída	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
LFI	-0,7	0,019	0,019	-2,91	-0,03	-2,3	0,63	4,73	0,46	-0,01

Zdroj: vlastní výpočty dle dat z Českého statistického úřadu

Tabulka č. 10 udává míru celkové konkurenceschopnosti tříd SITC vzhledem k celkovému obratu zahraničního obchodu ČR.

Při pohledu na tabulku č. 10 je očividná komparativní výhoda České republiky u již několikrát zmiňované třídy č. 7, která s LFI indexem 4,73 a zařazením do kategorie hvězdy v matici BCG jasně dominuje českému zahraničnímu obchodu. Komparativní výhodu s indexem 0,63 a zařazením do kategorie dojně krávy má třída č. 6, která pro český zahraniční obchod představuje stálý zdroj příjmů. Další skupina výrobků s pozitivním LFI indexem je třída č. 8, která se zároveň umístila v kategorii hvězdy. I když se do kategorie hvězdy nezapsala tak výrazně jako třída č. 7, tak s postupem času může být alternativou k třídě č. 7 a výraznou oporou českého zahraničního obchodu. Malou komparativní výhodu mají i třídy č. 1 a 2, které se ovšem umístili v kategorii bídní psi, navíc mají i relativně nízký podíl na zahraničním obchodě ČR, tudíž se jejich komparativní výhoda dá považovat za spíše zanedbatelnou. Zjevnou komparativní nevýhodu mají třídy č. 0, 3 a 5, které se zároveň umístili v kategorii bídní psi a nemají přílišnou perspektivu. Jako nepřilíh konkurenceschopné se jeví také třída č. 4 a 9.

• **Tabulka č. 11 - LFI index trhu EU28 a trhu „třetích zemí“ v období 2004 – 2014**

Skupina zemí	LFI
EU	8,42
3. země	-8,42

Zdroj: vlastní výpočty dle dat z Českého statistického úřadu

Tabulka č. 11 udává míru konkurenceschopnosti daných skupin zemí vzhledem k celkovému obratu zahraničního obchodu ČR.

Index LFI 8,42 hovoří jasně ve prospěch zahraničního obchodu se zeměmi EU, což je více než pochopitelné, když více než 80 % exportu ČR je realizováno se zeměmi EU.

Naopak záporný LFI index -8,42 značí komparativní nevýhodu je u zemí mimo EU, kam ČR směřuje jen něco okolo 17 % svého celkového exportu.

• **Tabulka č. 12 - LFI index u tříd SITC v průběhu let 2008 - 2014**

Třída	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
LFI	-0,52	0,05	0,48	-0,02	0,005	-2,17	-0,13	9,48	1,61	0,003

Zdroj: vlastní výpočty dle dat z Českého statistického úřadu

Tabulka č. 12 udává míru konkurenceschopnosti daných tříd SITC v rámci zahraničního obchodu s EU vzhledem k celkovému obratu zahraničního obchodu ČR.

Při pohledu na tuto tabulku opět dominuje třída č. 7 s LFI indexem 9,48. Naopak se vytratila komparativní výhoda třídy č. 6, která má nyní index LFI -0,13. Třída č. 8 s LFI indexem 1,61 si polepšila ve srovnání s předchozí tabulkou celkové konkurenceschopnosti tříd SITC. Třída č. 3 má stále komparativní nevýhodu, i když už je o trochu nižší než u předchozí tabulky. U ostatních tříd nedošlo k výrazné změně oproti hodnotám LFI indexu z tabulky č. 10.

5 Výsledky a diskuse

Vývoj zahraničního obchodu České republiky v prvních letech poté, co ČR vstoupila do EU, může být charakterizován výrazným meziročním zlepšením v obchodní bilanci a rychle rostoucím obratem zahraničního obchodu. Mezinárodní obchod obecně velmi zesílil a tento proces začal již poté, co se ČR stala nezávislým státem v roce 1993. Nicméně to bylo způsobeno především vývozem strojů a dopravních prostředků. U většiny ostatních tříd SITC, včetně zemědělských a potravinářských komodit, kde byl obchod změnami celních předpisů postižen nejvíce, nebyla patrná významná změna v bilanci. Tato čísla ukazují, že přímý dopad vstupu České republiky do EU (především zjednodušení administrativní práce na hranicích a změny v celních předpisech) nebyl nezbytný pro zlepšení obchodní bilance. Přímé zahraniční investice byly rozhodujícím faktorem. Zdá se, že nepřímý dopad (fakt, že Česká republika vstoupila do společenství vysoce vyspělých tržních ekonomik) byl mnohem důležitější. Převod výroby do České republiky ze zemí západní Evropy kvůli nižším nákladům také velmi přispěl ke zlepšení obchodní bilance v prvních letech po vstupu do EU.

Dva roky po rozšíření směrem na východ měli mnozí lídři EU pochybnosti, zda největší rozšíření Evropské unie spíše neselhalo. Pro země střední a východní Evropy, včetně České republiky, byl přístupový proces klíčem k ekonomickému úspěchu. Vzhledem k našemu cíli, vstupu do EU, zůstali naši politici soustředěni na strukturální reformy. Postupné otevírání a rozšiřování obchodu, spolu s rozsáhlým přílivem přímých zahraničních investic, vyústilo ve zdravý ekonomický růst a exportní boom v České republice a dalších východních členských státech. A vzhledem k potřebě států střední a východní Evropy inovovat a modernizovat svá výrobní zařízení, mají západoevropské státy z tohoto rozšíření také prospěch. Jejich zisky plynou hlavně z prodeje obráběcích nástrojů a spotřebního zboží a služeb. Ale co je ještě důležité, východní rozšíření dalo západu to, co potřeboval, aby zůstal konkurenceschopný v globálním měřítku, hlavně díky velkému množství levných kvalifikovaných pracovníků v jeho těsné blízkosti.

Integrace zemí střední a východní Evropy do jednotného trhu EU přinesla novou dělbou práce do Evropy. V přístupujících zemích byl proces integrace doprovázen rychlou ekonomickou modernizací. Jediný způsob pro ČR, jak dohnat úroveň příjmů na západě bylo přesunout se do odvětví s vyšší přidanou hodnotou. V začátcích roku 1993 vyvážely země střední a východní Evropy hlavně oblečení, chemikálie a těžké kovy. ČR z EU dovážela spotřební zboží, automobily a stroje na modernizaci továren. Opět to byl především velký příliv přímých zahraničních investic, které pomáhaly nově přístupujícím zemím ke specializaci na více náročná odvětví. V současné době si staří a noví členové prodávají navzájem zhruba stejné zboží, jako jsou automobily, elektronika a léčiva. Což je důkazem toho, že noví členové jsou stále více a více integrováni do evropských dodavatelských řetězců.

Na druhé straně, nízká komoditní a územní diverzifikace ČR by mohla být považována za problém. Český export je stále výrazně zaměřen na německý trh a více než polovina jeho vývozu se skládá ze strojů a dopravních prostředků. Na jedné straně by země měla obchodovat s tím, u čeho má největší komparativní výhodu, ale na druhé straně je docela nebezpečné, zaměřit převážnou část obchodu pouze na jeden okruh zboží, pro případ, že by se poptávka výrazně změnila. A takový úzký vztah může být problémem z jiného úhlu pohledu. Ekonomická recese ve vyspělých zemích se přenesla do české ekonomiky prostřednictvím zahraničního obchodu ČR a později se rozšířila do celého českého hospodářství. Vztahy plynoucí ze zahraničního obchodu poté představovaly jeden

z přenosových kanálů, jimiž se hospodářská recese rozšířila do dalších zemí, které do té doby nebyly krizí ovlivněny.

V současné době Česká republika plně využívá všech svých komparativních výhod, mezi nimiž jsou levné vstupy, levná pracovní síla a strategicky výhodná poloha, což umožňuje specializaci v automobilovém průmyslu a průmyslu produkujícím dopravní prostředky v krátkém období, nicméně v dlouhém období budou tyto výhody vyčerpány. V současné době to vyústilo v přebytek obchodní bilance, ale skuteční tahouni hospodářského růstu, jako je inovace a zvyšování produktivity práce nejsou příliš silnými faktory ovlivňujícími ekonomiku ČR.

Migrace není vnímána jako problém v České republice. Z jiného úhlu pohledu, imigrace může být viděna jako možné řešení budoucího problému stárnutí obyvatelstva. Je možné, že Česká republika bude potřebovat stále větší počet přistěhovalců pro udržení hospodářského růstu.

Je však třeba zmínit, že ekonomický „boom“ ČR zaznamenaný v době vstupu do EU, nemusel být způsoben samotným vstupem. Je možné, že i kdyby organizace, jako EU vůbec neexistovala, tak česká ekonomika by stále dosahovala velmi dobrých čísel, jako je tomu nyní. Možná, že neviditelná ruka trhu by tak jako tak stimulovala rychlý ekonomický růst ČR. Růst obchodního obrátu mohl být způsoben právě jednoduchou změnou režimu a následným přechodem na tržní hospodářství. To samo o sobě mohlo přimět zahraniční společnosti investovat na českém trhu a tím použít i levnou pracovní sílu, i když všechny obchodní bariéry by stále existovaly. Také by se ČR vyhnula konkurenci, která panuje na jednotném trhu EU, což by mohlo vést k rozvoji malých českých firem a zachování tradiční výroby malých výrobců namísto masové výroby nadnárodních korporací.

6 Závěr

Česká republika jako malá a otevřená ekonomika je do značné míry závislá na mezinárodním obchodu a ekonomickém rozvoji jejích obchodních partnerů (zejména v rámci Evropské unie), což ČR hluboce ovlivňuje.

V současné době je mezinárodní obchod České republiky poměrně intenzivní, jak již bylo zmíněno v teoretické části práce. Obrat zahraničního obchodu výrazně rostl ve zkoumaném období a obchodní bilance dosáhla dokonce přebytku rok po vstupu do EU. To naznačuje vysokou konkurenceschopnost českých výrobků, což bylo důsledkem přílivu přímých zahraničních investic do České republiky spojeného s dokončením privatizace českých státních podniků a následným předáním zahraničním vlastníkům. To vše české podnikatelské prostředí udělalo mnohem důvěryhodnějším a atraktivnějším pro zahraniční investory a dále povzbuzovalo českou ekonomickou expanzi. Přebytek dovozu nad vývozem před vstupem do EU byl jen dočasným trendem způsobeným vysokou poptávkou po zahraničním zboží (což je pochopitelné po tak dlouhé době naprosté izolace od rychle se rozvíjejícího západního světa) a nízkou konkurenceschopností českých výrobků (což je také patrné z toho důvodu, že České firmy se teprve učili pohybovat ve vysoce konkurenčním tržním hospodářství). Poté, co se podařilo zorganizovat českou ekonomiku zevnitř (dokončení privatizace a přechod průmyslu z těžkého na spotřební vyrábějící spotřební zboží a produkty s vyšší přidanou hodnotou, což bylo možné díky přílivu PZI) dosáhla Česká republika přebytku obchodní bilance a tento trend stále pokračuje. Nicméně při pohledu na bilanci běžného účtu v České republice, je situace zcela odlišná. Bilance běžného účtu je v deficitu, ale pouze kvůli vyplaceným dividendám zahraničním vlastníkům, což snižuje množství reinvestovaných výnosů z přímých zahraničních investic. To je jedna nevýhoda přímých zahraničních investic, které jsou jinak zodpovědné za většinu zlepšení českého hospodářství.

Jak bylo zjištěno z analýzy komoditní struktury, nejdůležitější třídou SITC jsou bezesporu stroje a dopravní prostředky, zejména pak podskupiny silniční vozidla pro vývoz a elektrická zařízení. S více než 50% podílem na celkovém vývozu ČR je tato třída nejsilnější hnací silou českého zahraničního obchodu, což dokazuje i její zařazení do kategorie hvězdy v matici BCG. Mezi další významné exportní třídy patří třída č. 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu (třída č. 7 a 6 dohromady představovaly více než 71% veškerého vývozu v roce 2014). Masivní růst vývozu strojů a dopravních prostředků je výsledkem investic výrobních kapacit (ze zahraničních i tuzemských zdrojů) a tím i zvýšení produktivity při zachování výhody levné pracovní síly. To jasně ukazuje, jaká je zásadní komparativní výhoda české ekonomiky a odkud přebytek obchodní bilance, po vstupu do EU pochází. Ovšem také to poukazuje na to, jak silně je česká ekonomika závislá na výrobě, a že když většina této produkce je soustředěna v jednom odvětví průmyslu, tak by to mohlo mít v budoucnu negativní dopad. To je důvod, proč by měla Česká republika začít hledat způsoby, jak rozšířit svojí výrobní škálu. Nejvíce dovážené komodity jsou opět stroje a dopravní prostředky, tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu, minerální paliva a chemikálie, což naznačuje závislost české ekonomiky na dovozu surovin, které jsou nezbytné pro výrobu v rámci těžkého průmyslu. Při bližším pohledu na 7. třídu byl odhalen důkaz o probíhajících změnách ve struktuře zahraničního obchodu ČR. Obchod s těžkými průmyslovými stroji se významně snížil, naopak vývoz silničních vozidel a elektrických zařízení, které jsou nejdůležitějšími položkami českého zahraničního obchodu, vzrostl.

Hlavním obchodním partnerem České republiky je Evropská unie, která představuje asi 80 % z celkového vývozu a 64 % z dovozu. Zvláště důležité země jsou Německo (31 %), Slovensko, Polsko, Francie, Rakousko, Rusko, Velká Británie a Čína. Rostoucí význam Číny, kdy v současné době představuje 11 % z celkového dovozu, je udivující. Před vstupem do EU se obchod s vyspělými zeměmi rychle zvyšoval, což lze považovat za důkaz toho, že Česká republika úspěšně dohání ekonomicky vyspělé země a vytváří s nimi silnější hospodářské vazby než se státy s přechodovou ekonomikou. Následné zpomalení tohoto trendu a orientace spíše na asijské trhy, lze považovat za pozitivní krok pro tolik potřebnou diverzifikaci zahraničního obchodu ČR. Při srovnávání české ekonomiky s některými sousedy, je struktura importu a exportu České republiky, Polska a Slovenska vcelku podobná díky podobnému historicko-ekonomickému vývoji. Díky značnému přílivu přímých zahraničních investic, které výrazně zformovaly strukturu produkce, byly všechny tři země zaměřeny na oblast zpracovatelského průmyslu s výrobou produktů s vyšší přidanou hodnotou, zejména strojů a dopravních prostředků a průmyslového zboží.

Z hlediska konkurenceschopnosti se potvrdila dominance třídy č. 7, která se umístila v kategorii hvězdy v matici BCG a s indexem LFI 4,73 je třídou s největší komparativní výhodou. Česká republika by určitě měla zahraniční obchod v této třídě dále rozvíjet, nicméně pokud dojde v zahraniční k změně poptávky, tak by ČR měla rozšířit svojí výrobní škálu, jak již bylo řečeno předtím. Tímto rozšířením může být např. třída č. 8, která se také umístila v kategorii hvězdy s průměrným podílem na celkovém českém dovozu 11,65 % (viz. Přílohy) a indexem LFI 0,46 udávající komparativní výhodou. Další nadějná třída č. 6 se umístila v kategorii dojně krávy s indexem LFI 0,63. Při srovnání konkurenceschopnosti trhu EU28 a trhu „třetích zemí“ jasně převažuje trh EU28 s komparativní výhodou 8,42. Vypočítány byly také LFI indexy udávající míru konkurenceschopnosti tříd SITC v rámci zahraničního obchodu s EU vzhledem k celkovému obratu zahraničního obchodu ČR. Zde opět dominuje třída č. 7 s LFI indexem 9,48. Naopak se vytratila komparativní výhoda třídy č. 6, která zaznamenala index LFI - 0,13.

Závěrem lze říci, Evropská unie má hodně co nabídnout a udržení silných vazeb s jejími členskými státy může přinést mnoho příležitostí pro české firmy, urychlit český hospodářský rozvoj a pomoci zvýšit konkurenceschopnost ČR na globálním trhu.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

1. HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.
2. NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3276-3.
3. PLCHOVÁ, Božena. *Zahraničně obchodní politika ČR v procesu asociace s EU*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-245-0195-3.
4. SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS. *Ekonomie*. 1. vyd. Překlad Michal Mejstřík. Ilustrace Martina Procházková, Blanka Dvořáková. Praha: Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.
5. SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0.
6. KRUGMAN, Paul R a Maurice OBSTFELD. *International economics: theory and policy*. 3rd ed. New York: HarperCollins College Publishers, c1994. ISBN 0673523004.
7. FEENSTRA, Robert C. *Empirical methods for international trade*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1988. ISBN 0262061082.
8. VEBER, Jaromír. *Management: základy, prosperita, globalizace*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2000. ISBN 80-7261-029-5.

Internetové zdroje:

9. BARYSCH, KATINKA. Enlargement two years on: Economic success or political failure? [online]. 2006 [cit. 2.11 2015]. Dostupné z: http://www.sa.is/files/Enlargement%20two%20years%20on_291053624.pdf
10. ČSÚ. Český Statistický Úřad [online]. 2015 [cit. 10.9 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz>
11. MAREK, DAN. Česká Republika v Evropské Unii: ekonomické dopady vstupu. [online]. 2009 [cit. 5.12 2015]. Dostupné z: http://www.popup.upol.cz/files/forSchoolsDocuments/FF_Marek.pdf
12. Mapping world's trade connections. HSBC [online]. 2010 [cit. 10.12 2015]. Dostupné z: http://www.business.hsbc.co.uk/1/PA_esf-ca-app-content/content/pdfs/en/mapping_world_trade_connections.pdf
13. ZAHRADNÍK, PETR A JAN JEDLIČKA. Předpokládaný dopad projektu Hyundai Motor Company na českou ekonomiku. [online]. 2006 [cit. 20.11 2015]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/213998dd557a6ecf241d80d7748bd811/Hyundai_Zahradnik_Jedlicka.pdf
14. CLAESSENS, STIJN A M. AYHAN KOSE. Financial Crises: Explanations, Types, and Implications. IMF [online]. 2013 [cit. 5.9 2015]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1328.pdf>
15. Management mania [online]. 2016. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/matice-bcg>
16. Inflow of Foreign Direct Investments. Czech Invest [online]. 2013 [cit. 5. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/fs-02-inflow-of-fdi-66-en.pdf>

17. Three Top Economists Agree 2009 Worst Financial Crisis Since Great Depression; Risks Increase if Right Steps are Not Taken. Business Wire [online]. 2009 [cit. 16.9 2015]. Dostupné z: http://www.businesswire.com/news/home/20090227005437/en/Top-Economists-Agree-2009-Worst-Financial-Crisis%22%20/1%20%22.U0_gMfl_vl8
18. POMERLEANO, MICHAEL. The Risks of a Crisis in Central and Eastern Europe Are Bigger Than You Think. VOXEU: Research-based policy analysis and commentary from leading economists [online]. 2010 [cit. 16.11 2015]. Dostupné z: <http://www.voxeu.org/debates/commentaries/risks-crisis-central-and-eastern-europe-are-bigger-you-think>
19. Regional Economic Outlook: Europe- Addressing the Crisis. IMF [online]. 2009 [cit. 8.11 2015]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2009/EUR/eng/ereo0509.pdf>
20. PLCHOVÁ, Božena. Konkurenceschopnost v mezinárodním prostředí. Vybrané aspekty postavení nových členských zemí EU. [online]. 2011 [cit. 20.9 2015] Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=328.pdf>
21. Durand, M., J. Simon and C. Webb (1992), "OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness", OECD Economics Department Working Papers, No. 120, OECD Publishing, Paris. [online]. [cit. 25.11 2015]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/708306180711>
22. AKES, The Association of Korean Economic Studies. Comparison of Revealed Comparative Advantage Indices with Application to Trade Tendencies of East Asian Countries [online]. 2010 [cit. 25.9 2015]. Dostupné z: [http://www.akes.or.kr/eng/papers\(2010\)/24.full.pdf](http://www.akes.or.kr/eng/papers(2010)/24.full.pdf)

8 Přílohy

Podklady pro výpočet matice BCG:

- **Tabulka č. 13 – Průměrný podíl SITC tříd na celkovém vývozu ČR za období 1993-2014**

Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
3,27 %	0,69 %	2,95 %	3,3 %	0,17 %	6,53 %	20,47 %	50,85 %	11,65 %	0,12 %

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z ČSÚ

- **Tabulka č. 14 – Tempo přírůstku vývozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC**

Rok	Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
1994	-14,35 %	-2,18 %	15,71 %	-0,87 %	30 %	12,77 %	10,79 %	6,61 %	18,14 %	25 %
1995	28,38 %	2,23 %	5,36 %	6,53 %	-30,77 %	24,77 %	30,71 %	31,07 %	6,71 %	0 %
1996	-12,69 %	34,79 %	-1,7 %	10,21 %	11,12 %	2,65 %	-5,86 %	15,18 %	25,98 %	60 %
1997	9,55 %	48,39 %	0,35 %	0,38 %	10 %	16,95 %	12,34 %	33,81 %	5,1 %	0 %
1998	7,58 %	1,09 %	1,04 %	0 %	18,19 %	3,15 %	16,42 %	28,41 %	14,35 %	25 %
1999	-7,4 %	-16,13 %	16,67 %	-2,22 %	-23,08 %	2,14 %	5,3 %	13,69 %	13,47 %	-10 %
2000	25,48 %	7,7 %	15,46 %	29,06 %	30 %	18,99 %	20,45 %	29,33 %	14,23 %	11,12 %
2001	4,25 %	3,58 %	-2,53 %	11,7 %	7,7 %	2,89 %	8,42 %	20,33 %	10,18 %	30 %
2002	-9,6 %	-1,15 %	-9,07 %	-5,76 %	-28,58 %	-8,8 %	-4,89 %	3,89 %	-3,43 %	46,16 %
2003	17,05 %	-4,66 %	9,41 %	9,45 %	0 %	7,9 %	7,62 %	10,31 %	8,03 %	-5,27 %
2004	30,22 %	8,54 %	23,18 %	26,65 %	0 %	29,04 %	22,79 %	27,49 %	22,92 %	-50 %
2005	28,91 %	19,11 %	-0,22 %	15,04 %	80 %	14,43 %	4,59 %	8,35 %	8,62 %	-44,45 %
2006	1,48 %	0,95 %	16,53 %	7,67 %	-11,12 %	9,16 %	9,6 %	20,29 %	9,42 %	40 %
2007	15,97 %	35,52 %	18 %	9,23 %	31,25 %	11,01 %	12,54 %	17,67 %	14,04 %	14,29 %
2008	8,35 %	13,11 %	-0,47 %	24,89 %	33,34 %	2,15 %	-3,72 %	-0,93 %	-1,31 %	62,5 %
2009	-5,14 %	-1,22 %	-11 %	-7,95 %	3,58 %	-7,4 %	-21,99 %	-13,94 %	-5,77 %	53,85 %
2010	3,25 %	3,71 %	32 %	21,01 %	58,63 %	20,39 %	15,65 %	20,68 %	12,12 %	50 %
2011	19,8 %	1,79 %	6,59 %	16,72 %	4,35 %	9,75 %	16,66 %	14,04 %	9,52 %	16,67 %
2012	18,28 %	16,38 %	6,8 %	8,31 %	91,67 %	5,17 %	4,87 %	5,53 %	10,81 %	31,43 %
2013	7,41 %	13,57 %	-1,86 %	-18,29 %	0 %	6,87 %	3,37 %	2,86 %	9,88 %	56,53 %
2014	12,32 %	21,24 %	4,84 %	1,86 %	13,05 %	18,97 %	8,74 %	16,75 %	14,55 %	11,12 %

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z ČSÚ

- **Tabulka č. 15 – Průměrné tempo přírůstku vývozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC**

Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
8,16 %	8,87 %	6,39 %	7,14 %	11,8 %	9,25 %	7,7 %	14,21 %	10,1 %	15,33 %

Zdroj: vlastní výpočty dle řetězového indexu na základě dat z ČSÚ

Další údaje o Českém zahraničním obchodu:

- **Tabulka č. 16 – Průměrný podíl SITC tříd na celkovém dovozu ČR za období 1993-2014**

Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
4,67 %	0,65 %	2,9 %	9,11 %	0,22 %	11,13 %	19,21 %	41,39 %	10,56 %	0,13 %

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z ČSÚ

• **Tabulka č. 17 – Tempo přírůstku dovozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC**

Rok	Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
1994	26,56 %	37,5 %	9,91 %	6,19 %	14,29 %	25,06 %	29,51 %	11,1 %	19,29 %	-66,67 %
1995	21,64 %	-3,64 %	27,47 %	22,15 %	25 %	32,33 %	46,99 %	37,13 %	24,73 %	0 %
1996	16,45 %	24,53 %	-6,07 %	25,2 %	10 %	13,36 %	8,72 %	16,11 %	10,68 %	-50 %
1997	2,78 %	36,37 %	15,42 %	13,57 %	-4,55 %	18,3 %	14,33 %	15,06 %	9,08 %	0 %
1998	3,38 %	-11,12 %	12,43 %	-19,2 %	33,34 %	6,84 %	16,13 %	7,28 %	5,69 %	33,34 %
1999	0 %	-1,25 %	-14,37 %	8,48 %	-10,72 %	6,31 %	5,84 %	8,25 %	11,76 %	-25 %
2000	9,37 %	-6,33 %	27,1 %	83,62 %	4 %	16,21 %	25,81 %	29,59 %	14,35 %	33,34 %
2001	6,98 %	-1,36 %	1,53 %	4,84 %	19,24 %	8,56 %	8,61 %	17,66 %	9,05 %	-25 %
2002	0,94 %	-9,59 %	-4,5 %	-20,29 %	-3,23 %	-1,73 %	-2,54 %	-3,89 %	0,08 %	0 %
2003	5,36 %	13,64 %	7,33 %	7,59 %	26,67 %	10,79 %	6,16 %	9,73 %	9,08 %	33,34 %
2004	26,27 %	42,67 %	29,03 %	13,27 %	10,53 %	18,5 %	24,5 %	20,06 %	24,89 %	100 %
2005	13,18 %	10,29 %	-2,84 %	37,27 %	-14,29 %	3,44 %	3,75 %	-0,41 %	4,88 %	62,5 %
2006	9,07 %	10,17 %	11,48 %	19,81 %	2,78 %	8,74 %	14,49 %	18,16 %	10,75 %	-15,39 %
2007	15,62 %	20,77 %	1,75 %	-4,74 %	-10,82 %	13,42 %	16,74 %	18,07 %	9,12 %	18,19 %
2008	2,24 %	-19,11 %	9,95 %	30,79 %	36,37 %	-0,57 %	-5,14 %	-3,23 %	3,98 %	53,85 %
2009	1,62 %	6,3 %	-30,11 %	-26,46 %	22,23 %	-9,92 %	-26,03 %	-17,46 %	-5,58 %	15 %
2010	5,34 %	6,67 %	44,2 %	25,77 %	-25,46 %	15,64 %	22,6 %	27,38 %	4,26 %	47,83 %
2011	9,42 %	13,2 %	24 %	23,69 %	43,91 %	14,11 %	13,9 %	7,74 %	4,9 %	64,71 %
2012	11,04 %	13,5 %	-1 %	7,48 %	-8,48 %	4,53 %	0,74 %	1,48 %	3,09 %	33,93 %
2013	6,58 %	7,03 %	-1,27 %	-4,98 %	25,93 %	5,22 %	2,44 %	1,13 %	6,77 %	29,34 %
2014	8,78 %	0 %	2,3 %	-7,84 %	17,65 %	15,02 %	11,06 %	19,7 %	18,25 %	-8,25 %

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z ČSÚ

• **Tabulka č. 18 – Průměrné tempo přírůstku dovozu u tříd SITC v procentech v letech 1994-2014 podle tříd SITC**

Třída 0	Třída 1	Třída 2	Třída 3	Třída 4	Třída 5	Třída 6	Třída 7	Třída 8	Třída 9
9,39 %	7,91 %	6,53%	9,46%	8,65 %	10,29 %	10,39 %	10,75 %	9,23 %	7,91 %

Zdroj: vlastní výpočty dle řetězového indexu na základě dat z ČSÚ